

МИНГ БИР ФАТВО

1-қисм

Мусаннифлар:
Шамсиддинхон БОБОХОН
Шайх Абдулазиз МАНСУР

«Ўзбекистон миллий энциклопедияси»
Давлат илмий нашриёти
Тошкент - 2005

Бизга ва минглаб шогирдларига фикҳ ва фатво илмидан сабоқ берган устозларимиз муфтий Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон ва Шайх Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон ҳазратларининг руҳи поклари ва порлоқ хотираларига бағишланади.

Мусаннифлар

МУҚАДДИМА

Аллоҳ таолога беадад ҳамду сано ва бениҳоя шукрлар айтамизки, юртимиз мусулмонлари муқаддас ислом дини таълимоти билан мукамал таниша бориш бахтига мушарраф бўлдилар. Қуръони карим маъноларининг таржима ва тафсири, ҳадиси шарифларнинг бир неча хил тўпламлари, фикҳий китоблар, ахлоқ-одобга доир асарлар, тасаввуф ва унинг тариқатларига бағишланган буюк аждодларимизнинг адабий мерослари ўзбек тилига таржима қилинди. Ихлосманд халқимиз улардан тўла баҳраманд бўлиб келмоқда.

Лекин уларнинг кўпчилиги, айниқса ибодат ва мусулмончилик талабларини бажаришга кечроқ киришган кишилар таҳорат, намоз, рўза, закот, никоҳ, талоқ, тижорат, фоиз, ҳалол-ҳаром, гуноҳ-савобга ўхшаш кўпгина шаръий масалалар бўйича ҳамон мукамал маълумотга эга эмасликларини билдиришда давом этмоқдалар. Улар қаерда озми-кўпми, диний маълумотга эга бўлган зотларни учратсалар, албатта, улардан мазкур мавзуларга доир бирор савол сўрамасдан қўймайдилар. Масала сўралган зот ишониш, пухта жавоб берган бўлса-ку, яхши. Аммо кўп ҳолларда асоссиз, нотўғри жавоб беришлар натижасида шарият кўрсатмалар халқимиз томонидан хато ва нуқсон билан бажариши, ўрталарида ихтилоф ва низолар пайдо бўлиши ҳам кузатилмоқда.

Шуларни назарда тутиб, энг сўнгги устозим — доктор Шамсиддинхон ибн Зиёвуддинхон ҳазратлари билан биргаликда ушбу фатволар тўпламини тасниф этишга киришган эдик. Лекин минг таассуфки, тўпламни ёзишга қаттиқ киришиб, ижод қилаётган қизғин бир паллада устоз ногоҳ боқий дунёга риҳлат қилдилар (Аллоҳ жойларини жаннотун-наимдан қилсин!) Мотамсаро кайфият ишнинг анча тўхтаб қолишига сабаб бўлди. Кутилмаган жудолик устознинг барча яқинлари ва қариндошларини қарахт ҳолатга солган эди. Лекин тақдири азал ва қазою қадарга таслим қилишдан ўзга чорамиз йўқ. Бу фоний дунёга ҳаммамиз ҳам омонат.

Бинобарин, яхши ниятлар билан бошлаган хайрли ишимизни охирига етказишга камина азму қарор қилдим. Шояд, бундан устоз руҳи ҳам шод бўлса. Бу хусусда устознинг маърифатпарвар оша аъзолари менга яқиндан ёрдам беришди ва беришмоқда. Устознинг бой кутубхонасидаги диний асарлардан ўзлари билан биргаликда олдин қандай фойдаланиб келган бўлсак, оила аъзоларининг каминага нисбатан ишонч ва эҳтиромлари туфайли ҳозир ҳам

керакли манбалардан керагича фойдаланиб келмоқдаман. Бунинг учун уларга беҳад миннатдорчилик билдираман.

Ушбу фатволар тўпламидан тўғри фойдаланиш учун баъзи зарур маълумотларни билиб қўйиш фойдадан холи эмас. Масалан "фатво" сўзининг ўзи нима? Тарихи қандай?

"Фатво" арабча сўз бўлиб, маъноси — шаръий саволга берилган жавобдир. Демак, олим кишидан бирор масала сўралганида, унинг берган жавоби "фатво"дир. Бунга мисол қилиб марҳум муфтийлар — Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон ҳамда Шайх Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон ҳазратларининг 1943 йилдан то 1982 йилгача энг оғир шароитларда хапқимизга оғзаки ва ёзма равишда берган кўп сонли фатволарни келтириш мумкин.

Фатво сўраш ва фатво бериш Жаноб Пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) даврларидан бошлаб жорий бўлган. Кейинчалик бу ибора Қуръон, ҳадис ва фикҳий матнларда учрамайдиган ёки кам учрайдиган шаръий масалаларнинг жавоби сифатида ишлатила бошланган.

Абу Ҳанифа (Имом Аъзам), Абу Юсуф, Муҳаммад ибн Ҳасан, Абу Ҳафси Кабир, Имом Ҳалвоний, Абул Лайс Самарқандий, Имом Сарахсий, Абу Мансур Мотуридий, Имом Паздавий, Имом Насафий, Бурҳониддин Марғилоний, Заҳириддин Марғиноний, Сирожиддин Ўший-Фарғоний, Алоуддин Самарқандий, Абу Бакр Косоний, Абдулхай Лакнавий каби фатво бериш ҳуқуқига эга бўлган кўплаб ҳанафий мазҳабининг мужтаҳид ва фуқаҳолари ўзларидан кейин фикҳ ва фатвога доир асарларни мерос қолдирганлар.

Биз ушбу мажмуани тасниф этишда уларнинг ва бошқа машҳур уламоларнинг фатво китобларидан фойдаландик.

Мажмуанинг биринчи қисмида қуйида номлари келтирилган китоблардаги фатволар арабчадан таржима қилиб келтирилди:

"Ал-Ҳидоя", "Шарҳул-Виқоя", "Мухтасарул-Виқоя", "Муҳит", "Фатовои Қозихон", "Фатовои Оламгирия", "Хулосатул-фатово", "Захиратул-фатово", "Фатовои Заҳирия", "Мабсут", "Фатовои Баззозия", "Фатовои Зоҳидий", "Татархония", "Сирожия", "Табйин", "Бадоеус-саное", "Ал-Жавҳаратун-наййира", "Музмарот", "Ас-Сирожул-вахҳож", "Нафъул-муфтий", "Аз-Захоирул-ашрафия", "Мунятул-мусаллий", "Куня", "Раддул-муҳтор", "Ал-Мунтақо", "Вајизи Кардарий", "Ал-Кофий", "Ал-Баҳрур-роик", "Наводир", "Навозил", "Ал-Фатҳур-Раҳмоний".

Кейинги қисмларда манбалар адади янада ортиши мумкин, Охирги қисмда бу фойдаланилган асарларнинг муаллифлари тўғрисида ҳам керакли маълумотлар илова қилинади, иншоаллоҳу таоло.

Абдулазиз МАНСУР

ТАҲОРАТГА ДОИР ФАТВОЛАР

1-ФАТВО

Таҳорат қилаётганда кўзлар қаттиқ юмилмайди. Акс ҳолда кўз атрофларига сув етмаслиги натижасида таҳорат чала бўлиб қолиши мумкин. Кўзлар эркин юмиб турилади. Очиб ичига сув етказиш шарт эмас.

«Оламгирия», «Сирожия», «Қозихон», «Муҳит»

2-ФАТВО

Таҳрат ва ғулда осғи шол одам гарчи кесганда ҳам сезмайдиган бўлса-да, ювиши вожибдир.

«Оламгирия», «Татархония», «Ятима»

3-ФАТВО

Оёқларини ёғлагандан сўнг ювса, ёғ сувни остига ўтишга тўсқинлик қилса ҳам таҳорати дуруст ҳисобланади.

«Оламгирия», «Захира»

4-ФАТВО

Бир аъзодаги сувни иккинчи аъзога кўчириб ювиш таҳоратда мумкин эмас, ғулда мумкин. Лекин бошқа аъзога олиб ўтилаётган сув мўл бўлиб, томчилаб турадиган бўлиши шартдир.

«Оламгирия», «Захирия»

5-ФАТВО

Ёмғир остида қолган ёки оқин ариққа тушиб кетган кишининг ҳамма аъзосига сув етган бўлса таҳоратга ҳам, ғулга ҳам ўтади. Фақат оғзи билан бурнини чайиб олиши керак бўлади.

«Оламгирия», «Сирожия»

6-ФАТВО

Бошига масҳ тортиш ўрнига уни ювса ҳам масҳ ўрнига ўтади, лекин бу иши макруҳ саналади.

«Оламгирия», «Муҳиш»

7-ФАТВО

Сув билан истинжо қилишдан олдин ҳам, ундан кейин ҳам икки қўлни уч марта ювиш керак. «Бисмиллоҳ»ни авратни очмай туриб бир марта, истинжодан кейин авратни ёпгандан кейин яна бир марта айтгани афзалдир.

«Оламгирия», «Қозихон»

8-ФАТВО

Мисвок ишлатиш эркаклар учун суннат. Аёлларнинг сақич чайнаши мисвок ўрнига ўтади.

«Оламгирия», «ал-Баҳрар-роиқ»

9-ФАТВО

Таҳоратда ҳар бир аъзони уч мартадан ювиш суннат. Агар уч марта тўлиқ ювганига шакшубҳа қилса ёки таҳорат устига таҳорат бўлсин деб ният қилиб уч мартадан кўп ювса жоиздир.

«Оламгирия», «Ниҳоя», «ас-Сирож ал-ваҳҳож»

10-ФАТВО

Бўйинга масҳ тортиш — мустаҳаб. Лекин томоққа масҳ тортиш — бидъат.

«Оламгирия», «ал-Баҳр ар-роиқ»

11-ФАТВО

Масжидда муайян бир жойни ўзи учун хослаб олиш макруҳ бўлганидек, таҳорат қилиш учун ўзига хос идиш тутиш ҳам макруҳдир.

«Оламгирия», «ал-Важиз»

12-ФАТВО

Қулоғидан йиринг оқса, қаралади — агар оғриқ билан оқса таҳорат синади. Оғриқ бўлмаса синмайди. Зеро, оғриқ қулоқ ичидаги жароҳатдан далолатдир.

«Оламгирия», «Муҳит», «Захира», «Сирожия»

13-ФАТВО

Эгарсиз уловга минган одам ухлаб қолса, қаралади — агар теккисликда ёки баландликка чиқиб кетастган бўлса, таҳорати синмайди. Борди-ю, пастликка тушаётган бўлса, таҳорати синади. Эгарда ухлаб қолса таҳорати синмайди.

«Оламгирия», «Муҳит»

14-ФАТВО

Чўзилиб ётган ҳолда мудраш икки хил бўлади: Бири — қаттиқ мудраш бўдиб, одамларнинг гурунгини эшитмай, англамай қолади. Бунда таҳорат синади. Иккинчиси — енгил мудраш бўлиб, одамларнинг гурунгини эшитиб ётади. Бунда таҳорат синмайди. Ухлагандан ёки ел чиққандан кейин таҳоратни янгилаганда сув билан «истинжо» қилинмайди.

«Оламгирия», «Муҳит», «Захира», «Қозихон»

15-ФАТВО

Ғуслда киндик ичига бармоқ билан сув киритиб ювиш ҳам вожиб амаллардандир.

«Муҳит»

16-ФАТВО

Ғусл олдидан таҳорат қилганда бошига масҳ тортади. Ундан кейин бошига сув қуйиб барча аъзоларини уч бор ювади.

«Оламгирия», «аз-Зоҳидий»

17-ФАТВО

Ғусл қилмоқчи бўлган одам ниятни дилида қилиб, тили билан ҳам айтади ва қулини ювиш олдидан «Бисмиллоҳ»ни айтади ва истинжо қилади.

«Оламгирия», «ал-Жавҳара ан-Нашира»

18-ФАТВО

Ғуслда сувни ортиқча исроф қилмаслик, шунингдек, ҳаддан зиёд тежаб юбормаслик, қиблага юзланмаслик суннат даражасидаги амаллардандир.

«Оламгирия»

19-ФАТВО

Ғуслда ҳар бир аъзони уч мартадан ювиш, биринчи мартасида ишқалаб ювиш, ювиниш асносида имкони борича гапирмаслик, ювиниб бўлгач, сочиқ билан артиниш суннат амаллардандир.

20-ФАТВО

Жунуб киши ухлашдан олдин ғул қилиб олгани яхши. Лекин намоз вақти яқинлашгунга қадар ухлаб олса ёки икки қўли ва оғзини ювиб овқатланса зарари йўқ.

«Оламгирия»

21-ФАТВО

Жанобатдаги одам намоз вақти киргунга қадар ғул қилмай турса гуноҳкор бўлмайди. Зеро, таҳоратсиз одамга таҳорат қилиш, жанобатдаги ва ҳайз ёки нифосдан чиққан аёлга ғул қилиш намоз ўқиш ёки бошқа таҳоратсиз қилиб бўлмайдиган амалларни бажариш олдидан вожиб бўлади.

«Оламгирия», «ал-Баҳр», «Муҳит»

22-ФАТВО

Ишлатилган сув (оби мустаъмал) Имом Муҳаммад (рх.) наздида пок, таҳоратли одамнинг қўл, оёқ ёки баданига ёпишган лой, хамир ёки кирларни кетказиш учун ишлатган суви «оби мустаъмал»га айланмайди. Демак, уни тиндириб, яна ишлатса бўлади. Салқинлаш мақсадида чўмилишга ишлатган суви ҳам мустаъмал ҳисобланмайди, балки таҳорат, ғул, нажосатни кетказиш кабилар учун ишлатилган сув Имом Муҳаммад (рх.)дан бошқалар наздида нопоклик сифатини олади.

«Оламгирия», «Қозихон»

23-ФАТВО

Жанобатдаги одам ғул қилаётганда сачраган сув идишдаги сувга тушса зарари йўқ. Аммо баданидан оқаётган сув идишга қуйилиб тушса уни нопок қилади.

«Оламгирия», «Хулоса»

24-ФАТВО

Агар инсон қўлининг кафтини мушук ялаган бўлса, қўлини ювиб намоз ўқиши лозим бўлади. Акс ҳолда намозни макруҳлик билан адо этган бўлади.

«Оламгирия», «Қозихон», «Табйин»

25-ФАТВО

Инсоннинг сочи тиф билан ёки қайчи билан қирқиб олинса у тоза ҳисобланади. Юлиб олинган соч нопокдир.

«Оламгирия», «Ихгпиёр»

26-ФАТВО

Сичқон мушукдан қочиб кетаётиб, идиш устидан сакраб ўтса, идиш ичидаги сув нопок бўлади. Зеро, у одатда мушукдан қўрққанидан сийиб гоборган бўлади.

«Оламгирия», «Муҳит», «Хулоса»

27-ФАТВО

Бир марта ишлатилган сув (оби мустаъмал) Имом Абу Ҳанифа ва Абу Юсуф (рх.)лар наздида нажас, яъни нопок ҳисобланади. Имом Муҳаммад (рх.) наздида эса локдир. Лекин шунга қарамай, оби мустаъмал билан ҳўл қилинган сочиқ ёки бадандан томчилаб тушиб ивитиб юборган кийим билан намоз ўқиш ҳар уч имом наздида ҳам жоиздир.

«Оламгирия», «Бадоеъ»

28-ФАТВО

Таяммум қилишда "бисмиллоҳ"ни ўқиб, икки қўл бармоқларини очиқтутган ҳолда панжаларининг олди ва орқаси билан тупроққа ургандан кейин қўлларни бир-бирига ишқалаб, ёпишган чангларни енгиллатиш, олдин юзга, сўнгра икки қўлнинг тирсақларигача суртиб чиқиш суннат ҳисобланувчи амаллардандир.

«Оламгирия», «Баҳрур-роиқ»

29-ФАТВО

Ота билан ўғилда фақат бир кишига етадиган сув бўлса, у билан ота таҳорат қилади, ўғли эса, таяммум билан кифояланади.

«Оламгирия»

30-ФАТВО

Оёқ кийимига масҳ тортишнинг шартларидан бири — пойафзалнинг энг ками уч кунлик сафарга ярайдиган бўлишидир. Яна бир шarti — пойафзал оёқнинг ошиқдарини ёпиб туришидир. Ошиқдан устки қисми ёпилган бўлиши шарт эмас.

«Оламгирия», «Қозихон»

31-ФАТВО

Бир оёғида жароҳат бўлиб, уни ювиш ва масҳ тортишнинг иложи йўқ бўлса, иккинчи оёғига масҳ тортиши мумкин. Шунингдек, оёғининг ошиғидан пастки қисми кесиб ташланган киши ҳам иккинчи оёғини ювиши ва пояфзал устидан масҳ тортиши мумкин. Кесилган жойда уч бармоқ миқдори жой қолган бўлса, ўша жойга масҳ тортади. Ундан кам бўлса тортмайди.

«Оламгирия», «Муҳит»

32-ФАТВО

Жанобатдан ғусл қилганда баданида тангадек жой сув тегмай қуруқ қолган бўлса, ўша жойини пояфзал кийгандан кейин ювса, ҳадас етгандан кейин таҳорат қилгавда пойафзалга масҳ тортаверади.

«Оламгирия», «Хулоса»

33-ФАТВО

Таҳорат қилганда тангадек жой ювилмай қолган бўлса, то ўша жой ювилмагунча оёқ кийимини кийиб, масҳ тортиши жоиз эмас.

«Оламгирия», «Табйин»

34-ФАТВО

Яра устидаги матоҳга (бинтга) масҳ тортиш унинг остини ювиш билан баробардир. Шунга кўра, бир оёғига масҳ тортиб, иккинчи соғ оёғини ювган одам ҳар икки оёғини ювган бўлади.

«Оламгирия», «Табйин»

35-ФАТВО

Бир оёғидаги жароҳат устига масҳ тортгач, иккинчи оёғини ювиб, шу соғ оёғига пояфзал кийиб олса, кейинги таҳорат қилганда масҳ тортиши жоиз эмас. Аммо иккала оёғига пояфзал кийиб олса, масҳ тортаверади.

«Қозихон», «Оламгирия», «Муҳит»

36-ФАТВО

Оёқ кийимларига масҳ тортиб қўйишни бошқа кишига буюрса ҳам жоиздир.

«Оламгирия», «Хулоса»

37-ФАТВО

Туғилган икки чақалоқ эгизак ҳисобланиши учун иккинчи чақалоқ икки ойдан кам муддатда туғилган бўлиши шарт. Агар иккисининг оралиғидаги муддат олти ой ёки ундан кўп бўлса, улар икки ҳомила ва икки "нифос" болалари ҳисобланади.

«Оламгирия», "Табйин"

38-ФАТВО

Ҳайздаги аёл, шунингдек, жунуб кишига Қуръон оятларидан ўқиш тақиқланади. Лекин турли хил дуолар, азон жавоби, "қунут дуоси" кабиларни ўқиш мумкин.

«Оламгирия», "Заҳирия", «Сирожия»

39-ФАТВО

Жунуб кишилар ҳайз ва нифосдаги аёллар ўқимасдан Қуръон оятларига қарашлари мумкин. Уларга оятларни ёзиш ҳам жоиз эмас.

«Оламгирия», «Жавҳара», «Захир»

40-ФАТВО

Бурнидан ёки ярасидан тинмай қон оқаётган киши намозни охири вақтигача кутади. Қон тўхтас; хўб, йўқса, вақт чиқиб кетмасидан олдин таҳора қилиб намозни ўқийверади.

«Оламгирия», «Захира»

41-ФАТВО

Идишдаги мойга сичқон тушган бўлса, қаралади - агар қуюқ, қотган мой бўлса, атрофидаги тегиб турган мойлари билан қўшиб сичқонни олиб ташланса, қолган мой тоза ҳисобланади. Борди-ю, мой суюқ бўлса, у нопок бўлади ва уни овқатдан бошқа ейилмайдиган нарсаларга ишлатилади.

«Оламгирия», «Хулоса»

42-ФАТВО

Ҳожатхонадаги пашшалар кийимга қўнса, зарари йўқ. Аммо улар кўп бўлса кийимни нопок қилади.

«Оламгирия», «Қозихон»

43-ФАТВО

Нопок тупроқни сувга ёки нопок сувни тупроққа аралаштириб лой қилинса, у нажас ҳукмидадир. Лекин шу лойдан ясалган идишларда пиширилган овқат тоза ҳисобланади.

«Оламгирия», «Қозихон», «Хулоса»

44-ФАТВО

Сут соғиб турганда ҳайвоннинг қумалоғи сутга тушса, дарҳол олиб ташланса сут нопок бўлмайди. Аммо у титилиб кетса идишдаги бор сут нопок бўлади.

«Оламгирия», «Қозихон»

45-ФАТВО

Истинжода адад белгиланмаган, балки бир мартада тоза бўлса, шунинг ўзи кифоя. Аммо уч мартада ҳам тоза бўлмаса, истинжо чала қилинган бўлади.

«Сирожия», «Оламгирия», «Музмарот»

46-ФАТВО

Истинжода фақат чап қўлидан фойдаланади. Узрли ҳолатлардагина ўнг қўл ишлатилади. Олатдан сийдик чиқмай қолгунга қадар чап қўлда кесак каби намликни ўзига тортадиган нарсани тутиш вожибдир. Бу «истибро» дейилади.

«Оламгирия», «Зоҳидий», «Заҳирия»

47-ФАТВО

Ҳар ким истиброни кўнгли қарор топгунга қадар давом эттиради. Сўнгра шайтоннинг васвасасига парво қилмасликка ҳаракат қилади. Масалан, таҳорат қилиб намоз ўқиб турганида сонига совуқ нарса теккандек бўлади. Кўпинча бу сийдик томчиси бўлмай, шайтоннинг чалғитиш учун қилган иши бўлади. Шунинг учун сув билан истинжо қилган пайтда олати ва сонларига сув сепиб қўйиш тавсия этилади. Шундай қилганда шайтон васваса қила олмай қолади.

«Оламгирия», «Қозихон», «Музмарот», «Заҳирия»

48-ФАТВО

Ўзи таҳорат қилишга қодир бўлмаган беморга ўғли ёки биродари таҳорат қилдириб қўяди. Лекин хотини бўлмаса, истинжо қилдирилмайди. Бу унинг зиммасидан соқит бўлади. Бемор аёл ҳукми ҳам худди шундай. Унга қизи ёки опа-синглиси таҳорат қилдиради. Лекин истинжо соқит бўлади.

«Оламгирия», «Муҳит», «Қозихон»

49-ФАТВО

Ҳожатхонага чап оёқ билан кириб ўнг оёқ билан чиқилади. У ерда гапирилмайди, саломга алик олинмайди, азонга, аксирган кишига жавоб айтилмайди, ўзи аксирса дилида «алҳамду лиллоҳ» дейди, тилини қимирлатмайди, авратига, ахлатига қарамайди, тупурмай, бурнини қоқмай, йўталмай, кўзини осмонга қаратмай ўтиради. Ҳожатхонада иложи борича узоқ ўтирмасликка ҳаракат қилади.

«Оламгирия», «ас-Сирож ал-ваҳҳож»

50-ФАТВО

Қудуқдан сичқон ёки қуш ўлиги топилса, қаралади — агар гўшти айниб, ҳидланган бўлса, шу қудуқ суви билан таҳорат қилиб ўқилган уч кунлик намоз қайта ўқилади. Борди-ю, айнамаган бўлса, Абу Ҳанифа (р.х.) сўзига кўра, бир кеча кундузги намоз қайта ўқилади.

«Қозихон»

51-ФАТВО

Товуқнинг янги туққан тухуми сувга тушса, сувни нопок қилмайди.

«Қозихон»

Изоҳ:

Бу фатвонинг аҳамияти шундаки, ҳеч ким одатда тухум тушган сувни истеъмол қилмайди. Лекин айрим саводхонлар қозонга ёки идишга хом тухумни чақиб оқизса, у ҳаромга айланади, чунки тухум пўчоғининг устки қисми нопок. Унга тегиб тушган суюқлик ҳам нопок бўлади, деб одамларни шубҳага солаётганликлари маълум бўлгани учун мазкур фатвони топиб ёзишга тўғри келди. Демак, тухум пўчоғининг устки қисми шаръан тоза ҳисобланар экан.

52-ФАТВО

Дарахт танасидан чиққан ва турли мевалардан сиқиб олинган сувлар билан таҳорат қилиш мумкин эмас.

«ҚОЗИХОН»

53-ФАТВО

Жунуб киши оғзини чаймай туриб, сув ичса, қаралади — агар у фақиҳ бўлса ичган суви оғизни чайиш. ўрнига ўтмайди. Зеро, фақиҳ киши сувни оғизнинг ҳамма жойига тегадиган қилиб ичмай, истиҳола билан сўраб ичади. Илмсиз киши бўлса, ичган суви оғиз чайиш ўрнига ўтади. Зеро, у сўриб ичмай, оғзини тўлдириб хўплаб ичади. Натижада сув оғизнинг ҳамма жойига тарқалади.

«ҚОЗИХОН»

54-ФАТВО

Гўшти ҳалол ҳайвонларнинг сийдиги Имом Абу Ҳанифа (р.х.) наздида — нажас, Имом Абу Юсуф (р.х.) наздида — енгил нажас, Имом Муҳаммад (р.х.) наздида — тоза ҳисобланади.

«ҚОЗИХОН»

55-ФАТВО

Товуқ, ўрдақ, ғоздан бошқа гўшти ҳалол паррандаларнинг ахлати тоза ҳисобланади. Инсон, ит ва йиртқич ҳайвонларнинг ахлати нажасдир. Лочин, калхат каби йиртқич қушларнинг ахлати кийимни бенамоз қилмайди. Пашша, бит, бурга қони ҳам шундай.

«ҚОЗИХОН»

56-ФАТВО

Бўйнида ит ёки бўри тишидан ясалган тақинчоқ осиклик бўлатуриб намоз ўқиш мумкин.

«ҚОЗИХОН»

57-ФАТВО

Қўйни сўйганда пичоққа ёпишган қонни унинг юнгига артиб қон изи кетказилса пичоқ тоза бўлур. Шунингдек, металлдан ясалган қилич каби бошқа тигли нарсалар ҳам нажосатдан тозалаш учун тупроқ ёки латта билан артилади.

«Сирожия», «ҚОЗИХОН»

58-ФАТВО

Қўйнинг калласи қонга беланган бўлса-да, уни куйдириб, сўнгра қозонга солиб, қайнатиб гаширилса, шўрвасини ичиш мумкин. Калла уни палид қилмайди.

«ҚОЗИХОН»

59-ФАТВО

Гўштнинг устига сўйилганда оққан қондан теккан бўлса, уни ювмасдан ишлатиб бўлмайди. Аммо гўштнинг ўзида ёки томирларида қолган қон бўлса зарари йўқ.

«ҚОЗИХОН»

60-ФАТВО

Қозон қайнаб турганда осмондан қуш учиб келиб тушса қозондаги ҳамма нарса палид (нопок) бўлади, ҳаммаси тўкиб юборилади. Аммо қайнамай сокин турганда тушса, шўрванинг суви тўкиб ташланиб, гўшти ювиб қайта ишлатаверилади.

«ҚОЗИХОН»

61-ФАТВО

Икки қўяи шол бўлиб қолган одам таҳрратга ҳ таяммумга ҳам қодир бўлмаса, икки билагини тирсақлари билаи ерга, -юзини' деворга суртиб таяммум қилиб, намоз ўқиши мумкин.

«Қозихон», «Нафъул-муфтий»

62-ФАТВО

Таҳорат қилгандан кейин мўйлабини, сочини қирса ёки тирноғини олса, таҳорат қайтадан қилинмайди.

«Қозихон»

63-ФАТВО

Таҳорат ёки ғул қилганда бадандагк мавжуд кир устидан ювилса, у сувни ўз остига ўтказгани учун таҳорати ҳам, ғусли ҳам жоиз ҳисобланади. Аммо жунуб аёлнинг тирноқлари остидаги хамир ёки лойсувоқ қилган кишининг тирноқтари остида қолган лой қолдиқлари ёки бўёқ асоратлари сув ўгказиши тўғрисида ихтилоф қилганлар. Баъзи уламолар сув ўтказади деб фатво берганлар. «Сирожия» китобида тирноқ остида хамир қолган бўлса, ғул жоиз эмас, дейилган.

«Қозихон», «Сирожия»

64-ФАТВО

Жунуб кишига ғул қилишдан олдин овқатланишга тўтри келиб қолса, қўлларини ювиб, оғиз ва бурнини сув билан чайиб овқатланиши мумкин.

«Қозихон»

65-ФАТВО

Жунуб киши пешоб қилмай туриб ғул қилган ва намоз ўқиган бўлса намози дуруст. Борди-ю, шундан кейин маний қолдиғи чиқиб қолгудек бўлса, Абу Ҳанифа билан Муҳаммад (рх.)лар наздида у ғулни қайта қилади, Абу Юсуф (рх) наздида эса, бу билан ғулни ҳам, намозни ҳам такрорламайди.

«Қозихон», «Сирожия»

66-ФАТВО

Иштонбоғ (ёки камар) ит юнгидан қилинган бўлса кийимни бенамоз қилмайди

«Оламгирия»

67-ФАТВО

Сафарда жунуб, ҳайздан пок бўлган аёл ва маййит бирга бўлиб қолса ва уларда бир кишининг ғуслига яраша сув бўлса, қаралади - агар сув улардан бирига қарашли бўлса, ўша ишлатади. Борди-ю, сув учовига қарашли бўлса, ҳаммаси таяммум қилиб, сувни ичишлари мумкин. Агар сув эгасиз бўлса, жунуб ғул, аёл таяммум қилади. Маййит ҳам таяммум қилдирилади.

«Қозихон»

68-ФАТВО

Истинжони таҳоратдан кейин қилса, таҳорати бузилмайди.

«Сирожия»

69-ФАТВО

Таҳорат қилгач, икки оёғини нопок ерга қўйса, қаралади - агар ер қаттиқ ва қуруқ бўлиб,

узоқ турмай, дарҳол оёқларини у ердан олса зарари йўқ. Аммо оёқтари қуриган, ер эса нам бўлиб, оёқларга ўша намлик ўтса, оёқларини ювиб олиши керак бўлади.

«Сирожия»

70-ФАТВО

Гул, қовун, тарвуз сувлари, сут, сирка каби суюқликлар тоза ҳисобланади ва улар билан қўл ва кийимлар ювилса тоза бўлади, лекин улар билан таҳорат ёки ғусл қилинмайди.

«Сирожия»

71-ФАТВО

Таяммумни барча ер жинсидан бўлган нарсалар билан қилиш мумкин. Масалан, қум, чанг, тош, охак, сурма, ганч, зирних (маргимуш) ёқут, маржон, зумрад, феруза, ғишт ва бошқалар. Аммо кул, қўргошин, олтин, кумуш, шиша, туз, лой каби нарсалар билан таяммум қилинмайди. Имом Сарахсий ва Ҳуссомиддин (рх.)лар сўзига кўра, тоғ тузлари билан таяммум қилиш жоиз, сув тузлари билан мумкин эмас. Олтин, кумуш, темир, мис каби металллар ердан олиниб, буюм ясалмай турган ҳолатида улар билан таяммум қилиш мумкин.

«Сирожия», «Нафъул-муфтий»

72-ФАТВО

Қиз боладан тўққиз ёшга етмай туриб ҳайз қони келса, у шаръан ҳайз ҳисобланмайди.

«Сирожия»

73-ФАТВО

Рўзадор киши таҳоратда оғзини ғарғара қилмай чайди. Сув томоққа кетиб қолиш хавфи бўлгани учун ғарғара қилиш макруҳ ҳисобланади.

«Нафъул-муфтий», «Ҳошиятул Виқоя»

74-ФАТВО

Қалин соқолли одам таҳоратда соқоли остига сув етказиши шарт эмас, балки устки қисмини ювиб қўяверади. Аммо соқоли сийрак киши соқол остига сув етказиши фарз амаллардан ҳисобланади. Лекин ғуслда қалин соқол остига сув етказиш шарт. Матнларда келган соқолнинг тўртдан бирига масҳ тортиш масаласидан ювиш фарзлигига ўтилган.

«Нафъул-муфтий», «Шарҳ Ниқоя», «Вадое»

75-ФАТВО

Инсоннинг баданидан чиққан тер шаръан тоза ҳисобланади. Аммо муттасил арақ ичишга мубтало бўлган кишининг тери нажас ҳисобланади.

«Сирожия», «Захоир»

76-ФАТВО

Оғиз тўлиб қайт қилиш таҳоратни синдиради. Аммо овқат ошқозонга етиб бормай туриб қайт қилса таҳорат синмайди.

«Сирожия», «Ҳазонатур-ривоёт»

77-ФАТВО

Балиқнинг ичидан чиқадиган қонга ўхшаш нарса қон ҳисобланмайди. У тозадир. Зеро, қон офтобга тутилса қорайиши керак. Балиқдан чиққан нарса офтобда оқаради.

«Нафъул-муфтий»

78-ФАТВО

Ит сувга беланиб силкинганида сачраган сув кийимга тегса қаралади — агар сув ит юнгининг остигача ивитган бўлса, кийимга теюкан нопок сув миқдори бир дирҳам миқдорича бўлса кийим нопок бўлади. Борди-ю, ит юнгининг устки қисмигина ивиган бўлса, сачраган сув кийимни нопок қилмайди.

«Нафъул -муфший», «Жомеул -музмарот»

79-ФАТВО

Кийимкинг нажосат теккан жойи унутилиб, уни топишнинг имкони бўлмаса, кийимнинг бир жойини қасд қилиб ювиб қўйилаверади. Шунингдек, донни янчиётган эшаклар тезагини ажратиб олиб ташлаш қийин бўлгани туфайли бир қисм донни олиб ювилса ёки ювмай эҳсон қилиб юборилса янчилган доининг ҳаммаси покланган бўлади.

«Мухтасар», «Нафъул-муфтий», «Хулоса»

80-ФАТВО

Гилам, палос каби сувини сиқиб чиқариш мумкин бўлмаган нарсаларга нажас теккан бўлса, уларни бир кеча оқин сувга ташлаб қўйиш билан покланади.

«Нафъул-муфтий», «Фатхул-Қадир», «Мухтасар»

81-ФАТВО

Асалга нажас тушса, уни поклаш учун асалга сув қўшиб қайнатилади. Сув буғланиб тамом бўлиши билан яна сув қуйиб, ушбу жараён уч марта такрорланади. Сувнинг миқдори ўнга икки, яъни асалнинг бешдан бирича сув қўшилади.

«Нафъул-муфтий», «Куня»

82-ФАТВО

Бадан, кийим, идиш ва бошқа нарсаларни поклаш учун ишлатиладиган воситаларнинг турлари кўпдир. Масалан:

1. Сув. Тоза сув покровчи восита ҳисобланади. Бинобарин, бир марта ишлатилган сув «мустаъмал» бўлиб қолиши сабабли унинг поклаш воситаси бўлиш ва бўлмаслигида ихтилоф қилинган. Абу Ҳанифа ва Абу Юсуф (рх.)лар наздида «мустаъмал» сув нажас ҳисобланиб, бошқа нарсани поклаш олмайди. Муҳаммад (рх.) наздида эса, у тоза ҳисоблангани сабабли бошқа нарсани ҳам поклашга ярайди.

2. Сувдан бошқа сутоқлик турлари. Сирка, ишқор каби суюқликларнинг сув ўрнига ўтиш шарти - суюқ ҳолатда бўлиши билан бирга нажосатни кетказувчи, тоза суюқликлар сирасига кирувчи бўлишидир. Шунга кўра, ёғ, сут, қон, сийдик каби нарсалар ҳеч нарсани поклаш олмайди. Ўзи нажосат, бўлгач, нарсадаги нажосатни кетказган тақдирда ҳам, барибир ювилган нарсани нопок қилиб қўяверади. Масалан, сийдик билан кийимдаги қонни кетказиш мумкин. Лекин қон кетиб, сийдик асорати қолиши натижасида кийим нопоклигича қолаверади.

3. Ерга суртиш. Оёқ кийимлари остига нажосат тегса, Абу Ҳанифа билан Абу Юсуф (рх.)лар наздида ерга ишқаш билан поклаш мумкин. Имом Муҳаммад, Зуфар, Шофий, Молик (рх.)лар наздида фақат сув билан ювиш билан покланади. Қуригандан кейин белгиси қолмайдиган суюқ нажосатлар фақат сув билан ювиб покланади. Лекин қайси восита билан бўлса-да, нажосатнинг ҳиди, ранги қолмагунча тозаланса ҳар қандай нарса тоза бўлаверади, деб иттифоқ этилган.

4. Ишқалаш. Кийимда қуриб қотиб қолган маний ишқалаб ташлаш билан ҳам пок бўлади.

5. Тупроқ. Шиша, пичоқ ва бошқа қаттиқ метатлдан ясалган силлиқ асбоблар ерга, тупроққа ёки бошқа матоҳларта артиш ва ишқаш билан покланади.

6. Матоҳ билан артиш. Қон олинган аъзодаги қон юқини латта, пахта, бинт каби нарсалар

билан артиб поклаш мумкин.

7. Олов. Сўйилган ҳайвон катласи қонга беланган бўлса-да, оловда куйдирилса у покланган ҳолда пишади. Унинг шўрваси ҳам ҳалол. Қизиган тандирга нопок сув сепиб қуритилгач, пиширилган нон тоза ҳисобланади. Темирдан ясалган асбобларга теккан нажосат ҳам олов билан покланади.

8. Бир жинсдан бошка жинсга айланиш. Ароқ сиркага айлантирилса ҳалол бўлади. Туз конига сингиб кетган эшак, чўчқа каби ҳайвонлар билан туз нопок бўлиб қолмайди. Бу Абу Ҳанифа билан Муҳаммад (рх.)лар наздида шундай. Аммо Абу Юсуф (рх.) наздида туз нопок бўлади. Фатво олдинги ҳукмга берилган.

9. Кесиш. Тахта, ёғоч каби нарсаларнинг нажосат теккан жойи кесиб ташланса қолган қисми пок ҳисобланади.

10. Ерни ҳайдаш. Нажосат тузпган ерни чопиш, ҳайдаш, ағдариш каби ишлов билан поклаш мумкин.

11. Ўйиб олиб ташлаш. Масалан, қотиб қолган ёғ, мой, қаймоқ каби нарсаларга сичқон ёки бошқа палид нарса тушса, ўша нарсани атрофи билан ўйиб олиб ташланса, қолгани пок ҳисобланади.

12. Оқин ховуз. Кичик ҳажмдаги ховузга сув бир томондан кириб, иккинчи томондан чиқиб кетаётган бўлса, унга нажас тушса нопок қилмайди.

13. Ошлаш. Ўлимтик ва тўшти ҳаром ҳайвонларнинг териси ошлаш билан тоза бўлади. Ўлимтикнинг юнги, суяги, пайи ҳам тоза ҳисобланади. Териси ошлашни қабул қилмайдиган ҳайвонлар териси покланмайди. Масалан, илон, сичқон кабиларнинг териси ошлашни қабул қилмайди. Итнинг ўзи тоза ёки нажас эканида ихтилоф қилинган. Кўпчилик уламолар тоза деганлар. Шунингдек, унинг териси нажас, юнги эса тоза дейилган.

14. «Бисмиллоҳ» билан сўйиш. Гўшти ейилмайдиган (чўчқадан бошқа) ҳайвонларни мусулмон одам «Бисмиллоҳ» билан сўйса териси, гўшти тоза бўлиб қолади. Аммо ейиш учун ҳалол бўлмайди.

15. Ернинг қуриши. Ерга нажосат тушган бўлса, қуриб асорати кетиши билан ер тоза бўлади. Имом Зуфар, Аҳмад ва Шофиий (рх.)лар наздида ювилмагунча тоза бўлмайди. Ерга ёпишган, масалан девор, дарахт, гиёҳ, қамишга ўхшаган нарсалар ҳам худди шундай. Шагал ҳукми ҳам тупроқ кабидир.

Агар дарахт ёки қамишдан кесиб ёки синдириб олинса ва унга нажас тегса фақат ювиш ёки кесиб ташлаш билан тоза бўлади. Ерга ётқизиб терилган ғишлар ҳам ер ҳукмидадир.

16. Сувини чиқариш. Қудуқ сувига нажас тушса белгиланган миқдорда сув олиб ташлаш билан қудуқдаги қолган сув пок ҳисобланади.

17. Тақсимлаш. Донни янчиётган ҳайвонлар сийдиги аралашиб кетган дон тақсимлаб олинса ёки бир қисмини олиб ювилса ёхуд бировга бериб юборилса, қолган қисми ҳалол ҳисобланади.

18. Бир қисмини ювиш. Агар кийимнинг бир жойига нажас тегса, кейин унинг қайси жой экани маълум бўлмаса, бир жойни қасд қилиб ювилса, қолган қисми ҳам тоза ҳисобланади.

«Нафъул -муфтий»

83-ФАТВО

Кийимнинг юпқалигидан йиртилиб кетмасин деб ювганда сиқмаган бўлса ҳам зарурат юзасидан жоиз бўлади.

«Нафъул-муфтий», «ад-Дуррул -мухтор»

84-ФАТВО

Замзам суви билан ғул қилиш жоиз, лекин истинжо қилиш макруҳдир.

«Нафъул -муфтий», «ад-Дуррул -мухтор»

85-ФАТВО

Дашт, сахро жойлардаги тошлар устига сийиш, улар билан истинжо қилиш жоиз эмас. Зеро, тошли жойлар жинлар маскани ҳисобланади. Шунингдек, суяк ва тезаклар билан ҳам истинжо қилинмайди. Зеро, суяклар жинлар озуқаси, тезаклар эса уловларининг озуқасидир.

«Нафъул-муфтий»

86-ФАТВО

Қасддан бетаҳорат намоз ўқиган киши кофир бўлади. Имом Ҳалвоний сўзига кўра, таҳоратнинг фарзлигини билиб туриб, бетаҳорат намоз ўқиган киши зиндиқ бўлади.

«Қозихон»

87-ФАТВО

Ҳайз кўрган аёл ҳар бир намоз вақти кирганда таҳорат олиб келиб ҳар куни ўқийдиган жойига ўтириб, бир намоз ўқиганчалик вақт мобайнида тасбеҳ, таҳлил ўқиб ўтириши мустаҳаб амаллардан ҳисобланади.

«Сирожия»

88-ФАТВО

Йиртқич қушларнинг оғзидан қолган сув ёки таом макруҳ. Лекин улар қафас ёки бошқа иҳота қилинган жойларда тоза емиш билан боқилаётган бўлса, тумшуклари нопок нарсдан ифлосланмаётган бўлса, уларнинг оғзидан қолган ёки оғзи теккан нарса макруҳ эмас. Бу Абу Юсуф (р.х.)нинг сўзлари бўлиб, шундай деб берилган фатвони машойихлар маъқуллаганлар.

«Захоир»

89-ФАТВО

Катта ҳовуз ёки оқин ариқ сувига ҳайвон тезаги ёки бошқа нажосат турларидан бири тушган бўлса, уни бирор идиш билан олиб ташлаганда шу идиш ва унинг ичидаги сув нопок бўлади. Ҳовуз ва ариқ суви эса поклигича қолаверади.

«Захоир»

НАМОЗГА ДОИР ФАТВОЛАР

90-ФАТВО

Намознинг фарзларидан бири — бу қибла, яъни Маккаи мукаррама шаҳридаги Каъба (Байтуллоҳ) томонга юзланиш. Макка аҳолиси учун қибла Каъбанинг ўзига бевосита ва билвосита юзланиш, деб иттифоқ қилинган. Аммо Маккадан узоқда яшовчи муслмонлар олдинги пайтларда юлдузлар ва бошқа тахминлар асосида қиблани аниқлаганлар ва масжидлар қибласини ҳам шунга кўра белгилаганлар. Масалан, бизнинг диёримиз учун Шайх Абу Мансур Мотуридий (қ.с.)нинг қибла тўғрисида берган фатвоси асос қилиб олинган. Ул зот шундай деган эканлар: «Ёзнинг энг узун кунда Қуёш ботган жойни белгилаб қўй! Сўнгра қишнинг энг қисқа кунни Қуёш ботган жойни ҳам аниқлаб, белгилаб қўй! Шу икки аломат ўртасидаги ораликни учга бўлиб, ўнг томонингга икки ҳиссасини, чап томонингга бир ҳиссасини тақсимлаб, ўртасига юзлангансанг, шу қибладир».

«Қозихон»

Изоҳ:

Ҳозирги илм-фан тараққий этган даврда, фалакиёт ва жуғрофия илмлари чуқур ўрганилиб келинаётган бизнинг асримизда қадим замондаги тахминий маълумотлар билан қаноатланиш маъқул эмаслигини ҳисобга олиб, ҳозирги вақтда фақат компас ва қибланамо каби асбоблар ёрдамида қиблани аниқлаш тавсия этилади.

91-ФАТВО

Душман, йиртқич, ўғри кабилардан хавфи бор одам хоҳлаган томонига юзланиб намоз ўқиши мумкин. Аммо кемада хавфсиз пайтда фақат Каъба томонга юзланилади.

«Оламгирия»

92-ФАТВО

Бегона жойда қиблани аниқлаёлмай турганида икки киши қибла бу ёқда деб гувоҳлик берса, қаралади — агар у иккиси шу жойлик бўлса, сўзларига амал қилиш шарт. Борди-ю, улар бу ерлик бўлмаса, сўзларига парво қилмай, ўзининг ижтиҳоди (қасди) билан бир томонни қибла деб эътиқод қилган ҳолда намозини ўқийверади. Кейин қибла бошқа тарафда экани маълум бўлса ҳам, ўқиган намозини қайта ўқимайди.

«Қозихон», «Оламгирия», «Хулоса»

93-ФАТВО

Чуқур ертўла, баланд тоғ ва қирларда ҳам Каъба томонга юзланиб ўқиш жоиз. Зеро, Каъбанинг қибла ҳисобланиш ҳудуди Ернинг еттинчи қаватидан осмоннинг еттинчи қаватигачадир. Шунинг учун Каъба томида ўқилган намоз ҳам жоиз, дейилган.

«Оламгирия», «Мушарот»

94-ФАТВО

Бегона жойдаги масжидга кириб, меҳроби бўлмагани учун қиблани аниқлай олмасдан бир томонни қибла деб қасд қилиб ўқигандан кейин қиблада адашгани маълум бўлса, сўрамагани учун намозни қайта ўқийди. Адашмаган бўлса, намози дуруст.

«Оламгирия», «Қозихон»

95-ФАТВО

Бир киши саҳрода қиблани бир томонга қасд қилиб намоз ўқиб турганида бошқа бир одам келиб қиблани қасд қилмай шак билан унга иқтидо қилиб намоз ўқиди. Кейин қиблага тўғри юзланганлари маълум бўлса иккисининг намози ҳам дуруст. Аммо қибла хато чиқса, имомнинг

намози дуруст, қасдсиз иқтидо қилган кишининг намози нодуруст.

«Оламгирия», «Хулоса»

96-ФАТВО

Қайси намозни ўқишга киришаётганини дилида ният билан идрок этиб туриши шарт. Масалан, биров бехос «Қайси намозни ўқияпсан» — деб сўраб қолса, ҳеч ўйланиб ўтирмасдан тўғри жавоб қила олса, қилган нияти ҳисобга ўтади. Неча рақъатлигини ҳам ният қилиши яхши, лекин шарт эмас. Фарздан бошқа намозларда фақат намоз ўқишни ният қилишнинг ўзи кифоядир.

«Оламгирия», «Шарҳи Виқоя», «Қозихон»

97-ФАТВО

Имом мабодо бошқа намозхонларга имомлик қилишни эмас, якка намоз ўқишни ният қилса ҳам унга иқтидо қилганларнинг намози дуруст бўлаверади. Аёлларга имомлик қилганда эса, ният шарт.

«Оламгирия», «Қозихон», «Муҳит»

98-ФАТВО

Имомга иқтидо қилиш ният қилинади. Имом «такбири таҳрима»ни айтмай туриб иқтидони ният қилса ҳам жоиз дейилган. Лекин имом «Аллоҳу акбар» дегандан сўнг иқтидони ният қилиш афзалдир.

«Оламгирия», «Қозихон», «Муҳит»

99-ФАТВО

Агар «шу турган Абдуллоҳ исмли имомга иқтидо қилдим», — деб ният қилиб намоз ўқигандан кейин имом Абдуллоҳ эмас, Насруллоҳ экани маълум бўлиб қолса зарари йўқ.

«Оламгирия», «Табйин»

100-ФАТВО

Намозни фарз деб ўқиётган бўлса-ю, «Фарз» сўзининг маъносини билмаса ёки намознинг фарз эканини билмай ўқиб юрган бўлса ўқиган намози дуруст бўлмайди.

«Оламгирия», «Куня», «Қозихон»

101-ФАТВО

Намоз бошланганда келган намозхон имомнинг фарз ёки таровеҳ ўқиётганини билмагани учун «Агар хуфтон намози бўлса иқтидо қилдим. Таровеҳ намози бўлса иқтидо қилмадим», — деса, намози дуруст бўлмайди, гарчи хуфтон ўқиладиган бўлса ҳам.

«Оламгирия», «Хулоса»

102-ФАТВО

Абу Ҳанифа (р.х.) сўзига кўра, аср намозининг қазосини пешин намозининг қазоси деб ният қилиш дуруст эмас. Шунингдек, зиммамдаги тўрт рақъат қазосини ўқийман, деб ният қилиши ҳам дуруст эмас. Яна бир кеча-кундуз ичида бир вақт намозни ўқиёлмаган бўлса, унинг аниқ қайси намоз эканини тайин қилиб кўйин қазосини ўқиши керак. Агар эслай олмаса беш вақт намознинг ҳаммасини қайтадан ўқиши керак.

«Қозихон», «ал-Мунтақо»

103-ФАТВО

Намозни бошида фарз деб бошлаб, кейин намоз давомида нафл ўқияпман, деган ният

билан ўқиб тамомласа ёки бошида нафл деб ният қилиб, намоз давомида фарз ўқияпман, деган ният билан ўқиб тамомласа намоз бошидаги нияти эътиборга олинади.

«ҚОЗИХОН»

104-ФАТВО

Пешин вақти чиққанидан беҳабар пешин намозини ният қилиб ўқиса - намози дурустдир. Зеро, вақт чиқиши билан псшин намозининг қазоси зиммасига тушади. Қазо намозни адо намоз нияти билан ўқиш эса жоиздир.

«ҚОЗИХОН»

105-ФАТВО

Агар намозхон «такбири таҳрима»ни имомдан олдин айтиб қўйса, имомга иқтидо қилган бўлса, намози дуруст эмас. Иқтидо қилмаган бўлса яқка ўқувчи сифатида намозни бошлаган бўлади.

«Оламгирия», «Муҳит»

106-ФАТВО

Намоз қиёмида узрсиз бир оёқда туриб ўқиш макруҳдир. Агар узри бўлса зарари йўқ.

«Оламгирия», «Жавҳара», «Сирожия»

107-ФАТВО

Намозда аврат ҳисобланадиган аъзоларни ўзгалардан беркитиш фарз. Аммо намозхоннинг ўзидан беркитиши шарт эмас. Масалан, лозимсиз узун кўйлак кийиб ўқиётган киши энгашиб рукуъ қилганда ёқадан авратига кўзи тушса намози бузилмайди.

«Оламгирия»

108-ФАТВО

Фарз намозларини заруратсиз бузиш жоиз эмас. Зарурат деганда бирор киши сувга ғарқ бўлаётган, йиртқич ҳайвон ҳамла қилаётган, ёрдам сўраб чақираётгани каби ҳолатлар назарда тутилган. Нафл намозларда намозда эканини билмаган одам чақирсагина намозни бузиб жавоб қилинади. Намоз ўқиётганини билиб туриб ота-онасидан бири чақирса ҳам жавоб бермаслиги мумкин.

«ал-Фатҳ ар-Раҳмоний»

109-ФАТВО

Намозда аврати очилиб кетса, дарҳол ёпиб олса зарари йўқ. Аммо бир рукн миқдорида очик қолдирса намози бузилади.

«Оламгирия»

110-ФАТВО

Эркак киши кўйлак, лозим, салла билан намоз ўқиши мустаҳаб ҳисобланади. Аммо фақат бир узун кўйлак билан ўқиса ҳам макруҳ эмас. Лекин бир лозимнинг ўзи билан ўқиши макруҳдир.

«Оламгирия»

111-ФАТВО

Намоз учун кийим, бадан, жойнамоз пок бўлиши шарт. Уларда бир дирҳам миқдорида нажосат бўлса намоз бузилади. Кийимида бир дирҳам миқдоридан ортиқ ғализ нажосат борлигини кўриб қолди. Лекин қачондан бери шундай эканини билмайди. Шу кийим билан

ўқиган бирор намозини қайтадан ўқимайди.

«Оламгирия»

112-ФАТВО

Кийимдаги нажосат билан жойнамоздаги нажосатни қўшганда дирҳам миқдорича бўладиган бўлса намозни бузмайди.

«Оламгирия», «Хулоса»

113-ФАТВО

Агар калиш ёки унга ўхшаш осон ечиладиган оёқ кийимини ечиб, устига оёқларини қўйиб намоз ўқиса зарари йўқ. Бунда оёқ кийимининг ости пок ёки нопоклигининг дахли йўқ.

«Оламгирия»

114-ФАТВО

Қатнов йўл устида, молхона, ахлатхона, қассобхона (қушхона), ғулхона, ҳаммом, қабристон каби жойларда ва Каъба томида намоз ўқиш макруҳдир. Яйлов, бўрё, гилам каби нарсалар устида намоз ўқишнинг зарари йўқ.

«Оламгирия», «Қозихон»

115-ФАТВО

Тўққизта вақт борки, ўша пайтларда қазо намози, жаноза, тиловат саждаси жоиз, лекин нафл намоз ўқиш жоиз эмас: Бомдод намозининг — фарздан олдин (суннати бундан мустасно), фарздан кейин то Қуёш чиққунга қадар, аср намозидан кейин шомгача, шом намозидан олдин, жумъа намозининг (арабча) хутбаси пайтида, икки ҳайит намозининг (арабча) хутбаси пайтида, Қуёш, Ой тутилганда ўқиладиган намоз хутбаси ўқиладиганда.

«Қозихон»

116-ФАТВО

Макруҳ вақтларда нафл намозини бошлаб қўйган одам намозни бузиши ва кейин қазосини ўқиши керак.

«Қозихон»

117-ФАТВО

Икки вақт намозини қўшиб бир вақтда ўқиш бизнинг ҳанафий мазҳабимиз бўйича фақат икки жойда жоиз: Биринчиси — арафа куни Арафотда пешин билан асрни пешин пайтида, иккинчиси — Муздалифада шом билан хуфтон намозлари хуфтон вақтида кетма-кет ўқилади. Аммо шоифий мазҳабида сафар, касаллик, ёмғир каби узрлар билан мазкур намозларни жам қилиб бир вақтда ўқиладиганди.

«Қозихон»

118-ФАТВО

Сажда қилишга пешонаси ва бурнида узри бўлса, юзини ёки иягини ерга текказиб сажда қилиши жоиз эмас. Бундай одам ўтирган ҳолда сажда нияти билан боши билан имо-ишора қилади.

«Оламгирия», «Хизона»

119-ФАТВО

Намозда қилган жаҳрий қироатни энг ками — ўзидан бошқа кишига эшиттириб ўқиш, махфий ўқишнинг энг ками - ўзига эшиттириб ўқишдир. Мабодо ҳарфларни тили билан ўз жойидан чиқариб тўғри ўқиса-ю, ўзига эшиттирмаса қироат қилган ҳисобланмайди. Шунга

кўра, жонлиқ сўйганда айтиладиган «басмала», талоқ иборалари, қасамдаги истисно, савдолашувдаги келишув сўзлари ҳам лоақал гапирувчининг ўзига эшитилиши шарт.

«Мухтасар», «Оламгирия», «Мухит», «Сирожия»

119-ФАТВО

Бомдод намозининг биринчи ракъатида қироат миқдорини икинчи ракъатдагидан узун қилиш суннатдир. Имом Муҳаммад (р.х.) сўзига кўра, барча намозларда ҳам биринчи ракъатда «Фотиҳа»дан кейин узун, иккинчисида қисқароқ сура зам қилиш мақбулдир. Фатво ҳам шунга берилган.

«Оламгирия», «Зоҳидий», «Татархония»

120-ФАТВО

Иккинчи ракъат замсурасининг миқдори биринчи ракъатда ўқилган замсурадан уч ёки ундан ортиқ бўлса макруҳ ҳисобланади. Агар уч оятдан кам бўлса макруҳ эмас.

«Оламгирия», «Хулоса»

121-ФАТВО

Фарз намозларнинг ҳар икки ракъатида «Фотиҳа» сураси билан бирга бутун бир сурани ўқишлик афзалдир. Агар биринчи ракъатда суранинг айрим оятларини, иккинчи ракъатида бошқа оятларини ўқиса, баъзи уламолар бу макруҳ десалар, бошқалари макруҳ эмас, дебдурлар.

«Оламгирия»

122-ФАТВО

Бир ракъатда бир неча сураларни ўқиб, улар орасидан бир ёки кўпроқ сурани қолдириб ўқиса, бу макруҳ. Аммо икки ракъатда ўқиганида эса, ўртада бир неча сура қолдирса макруҳ эмас, бир сура қолдирса макруҳдир. Баъзи уламолар ўртада қолдирилган бир сура узун бўлса макруҳ эмас дебдурлар. Шунингдек, ўртада икки кичик сура қолдирилса ҳам макруҳ эмас. Баъзи уламолар, ўртада сура қолдириб ўқиш мутлақо макруҳ эмас, ҳам деганлар. Аммо суннат ва нафл намозларда суралар орасида сура қолдириб ўқиш мутлақо макруҳ эмасдир.

«Оламгирия», «Мухит», «Хулоса»

123-ФАТВО

Намозда Қуръони каримни хатм қилган қори охирги ракъатда «Фотиҳа» сураси билан яна хоҳлаган жойидан оятларни ўқиб тугатиши тавсия этилади.

«Оламгирия», «Хулоса»

124-ФАТВО

Намозда «етти қироат»нинг қайси бири асосида ўқиса жоиз, лекин одамларни таажжубга соладиган ғариб, шозз қироатларни ўқимагани маъқул.

«Оламгирия», «Татархония»

125-ФАТВО

Намозхоннинг тили баъзи ҳарфларни ўз махражидан чиқара олмайдиган бўлса, ўша ҳарфлар учрамайдиган оятларни ўқиши керак бўлади. Агар шундай оятлар учрамаса, ноилож ўқийверади. Лекин тили келмайдиган ҳарфлар учрамайдиган оятлар бўлатуриб, қийин оятларни ўқиса намози дуруст бўлмайди.

«Оламгирия», «Қозихон»

126-ФАТВО

Намозда ўқиган оятлари орасидан бирор ҳарф ёки калима (сўз) тушиб қола, қаралади — агар бу билан маъно ўзгариб кетадиган бўлса, намоз бузилади. Маъно ўзгармайдиган бўлса намоз ҳам бузилмайди.

«Оламгирия», «Муҳит»

127-ФАТВО

Ўқиган оятлари орасига бирор ҳарф қўшиб ўқиса ҳам қаралади — агар бу билан оят маъноси ўзгариб кетадиган бўлса намоз бузилади. Ўзгармаса бузилмайди.

«Оламгирия», «Муҳит», «Хулоса»

128-ФАТВО

Агар оятдаги бир калима ўрнига бошқа калимани ўқиб қўйса, қаралади — агар Қуръонда бор калималардан бўлиб, маъноси ҳам қолдирилган калима маъносига яқин бўлса намоз бузилмайди. Масалан: «ал-Ҳаким» ўрнига «ал-Алим» ўқигани каби. Борди-ю, Қуръонда йўқ калимани ўқиб қўйса, Абу Ҳанифа билан Муҳаммад (р.х.)лар наздида агар маъноси қолдирилган калима маъносига яқин бўлса намоз бузилмайди. Абу Юсуф (р.х.) наздида эса намоз бузилади. Масалан: «Таввобин» ўрнига «тайёбин» ўқигани каби. Борди-ю, мазкур калима Қуръонда ҳам йўқ, маъноси ҳам яқин келмаса бил-иттифоқ намоз бузилади. Маъноси эътиқод жиҳатидан куфр саналадиган сўзларга алмаштириб ўқиб қўйса ҳам намоз бузилади.

«Оламгирия», «Хулоса»

129-ФАТВО

Агар қироатда фарзанд нисбатини бегона отага бериб ўқиб қўйса ва у ном Қуръонда йўқ ном бўлса бил-иттифоқ намоз бузилади. Қуръонда келган номлардан бўлса, Имом Муҳаммад ва барча машойих уламолар наздида бузилмайди. Аммо Исо (а.с.) бундан мустасно. Масалан: Қироатда «Исо ибн Луқмон» деб ўқиб қўйса намоз бузилади. Лекин «Мусо ибн Исо» деб ўқиб қўйса намоз бузилмайди.

«Оламгирия», «Важизи Кардарий»

130-ФАТВО

Намоздаги қироатда оят калималаридаги ҳаракат белгиларини (зер-забарни) хато ўқиб қўйса намоз бузилмайди.

«Оламгирия»

Изоҳ:

Магар маъно бузиладиган бўлса намоз ҳам бузилади.

131-ФАТВО

Фарз намозларни жамоат билан адо этиш таъкидланган суннатлар сирасига киради. Уни беузр тарк этиш гуноҳ ҳисобланади. Лекин бир неча узр саналган ишлар борки, улар туфайли масжидга ва жамоатга «икмаслик жоиз ҳисобланади. Масалан, бемор, оёқлари шол бўлган, кексалик туфайли бедармонликка учраган, кўзи ожиз кишилар жамоатга чиқмасдан уйларида ўқишлари мумкин. Шунингдек, ё.мғир, йўлнинг лойлиги. қаттиқ совуқ ҳаво, қалин қоронғулик, тундаги шамол кабилар ҳам узр ҳисобланади.

«Оламгирия», «Сирожул-ваҳҳож»

132-ФАТВО

Бурҳониддин Марғиноний (р.х.) сўзларига кўра, «ҳавойи фикр ва бидъат эгалари» деб номланувчи фирқаларнинг айрим ашаддийларига иқтидо қилиб намоз ўқиш жоиз эмас.

Масалан: равофиз, жаҳмий, қадарий, мушаббиха, Қуръон — махлуҳ деб эътиқод қилувчиларга иқтидо қилинмайди. Хулоса қилиб айтиш. мумкинки, имомликка ўтувчи фирқа вакили эътиқодида куфрга сабаб бўладиган ақида бўлмаса кароҳияти бўлса-да, иқтидо қилиш жоиздир. Масалан Пайғамбаримиз Муҳаммад (а с.)нинг Маккадан Масжиди Ақсога қилган сайрлари (исро)ни инкор этувчи фирқадан бўлса, унга иқтидо қилинмайди. Зеро у (исро) маъноси аниқ оят билан собит бўлган. Аммо Ақсо масжидидан осмонларга қилган сайрлари (меърож)ни инкор этадиган фирқалардан бўлса, унга иқтидо қилиш жоиз. Зеро, меърож «занний далил» (аниқ бўлмаган далил) билан собит бўлган.

«Оламгирия», «Табйин», «Хулоса»

133-ФАТВО

Таҳоратга доир узрли кишилар бир-бирларига иқтидо қилишлари жоиз. Лекин узрлари бир хил бўлиши шарт. Масалан, доимий равишда ел чиқиш касалига чалинган одам доимий сийдиги томиб турувчи кишига иқтидо қилиши жоиз эмас.

«Оламгирия», «Баҳрул-роиқ», «Табйини»

134-ФАТВО

Аъробий, кўзи ожиз, қул, валади зино ва фосиқ кишилардан бири имом бўлиб намоз ўқилса, унга иқтидо қилиш жоиз, лекин кароҳияти бор.

«Оламгирия», «Хулоса»

Изоҳ:

Валади зинога иқтидо қилиш кароҳиятининг сабаби - одамлар ўртасида шов-шув гапларнинг пайдо бўлиш хавфидир.

135-ФАТВО

Эркак кишининг аёлларга имом бўлиб намоз ўқишининг шартлари — уларга имомлик қилишни ният қилиши ва хилват жойда бўлмаслигидир. Аммо аёлларнинг ҳаммаси ёки айримлари имомга маҳрам бўлса хилватда ўқишлари ҳам жоиз. Лекин, фақат аёллар жамоатига имом бўлиб ўқишнинг кароҳияти бордир. Жумъа ва ҳайит намозларида имомга иқтидо қилган аёлларга имомликни ният қилмаса ҳам жоиздир. Аммо эркак кишининг аёлга иқтидо қилиши мутлақо жоиз эмас.

«Оламгирия», «Ниҳоя», «Хулоса», «Ҳидоя»

136-ФАТВО

Аёллардан бири имомлик қилган ҳолда хоҳ фарз, хоҳ бошқа намозларни адо этишлари макруҳдир. Жаноза намози бундан мустасно. Жамоат билан намоз ўқиган тақдирда ҳам имомликка ўтган аёл олдинга чиқиб олмай биринчи саф орасида тургани яхши, дейилган. Аслида аёллар яқка ҳодда намоз ўқиганлари афзалдир..

«Оламгирия», «Хулоса»

137-ФАТВО

Намоз қироатига яраша Қуръон сураларидан ўрганиб олиш ҳаммага фарзи айн бўлганидек, саводсиз киши ҳам намозда ўқилиши фарз бўлган миқдорида қироатни тўғри ўқишга кечаю кундуз ҳаракат қилиши керак бўлади. Агар ҳаракат қилмаса Аллоҳнинг ҳузурида узрли саналмайди. Тоқати борича ҳаракат қилса ҳам тўғри талаффуз билан ўқиёлмаса, намозни ўқийверади. Хато ўқилган қироати узрли ҳисобланади. Қироати дуруст одам қироати узрли кишига, қироати узрли одам соқовга, кийимли одам кийимсизга, масбуқ масбуққа, лоҳиқ лоҳиққа, ердаги одам отлиққа иқтидо қилишлари жоиз эмас.

«Оламгирия», «Қозихон», «Хулоса»

138-ФАТВО

Имом билан унга иқтидо қилувчи (муқтадий) ўртасида юпқа девор бўлса ёки қалин бўлса ҳам овоз ўтказадиган тешикчалар қўйилган бўлса, улар орқали имомнинг энгашаётган, тураётган ҳаракатлари кўриниб турса ёки такбирлари эшитилиб турса намози жоиздир.

«Оламгирия», «Муҳит»

Изоҳ:

Шунга қараганда ҳозирда масжид ҳудудида, лекин имомдан олисда алоҳида хоналарда сафдан ажралган ҳолда имомга иқтидо қилиб намоз ўқишлар, овоз кучайтиргичлар орқали имомнинг ҳолати билиниб тургани учун жоиздир.

139-ФАТВО

Ҳовлиси масжидга қўшни бўлган одам ўз уйида туриб масжид имомига иқтидо қилишининг шарти — ўртада қатнов йўлининг бўлмаслиги ёки бўлса ҳам йўл узра саф тортилиб уни тўлдириб турган бўлишидир.

«Оламгирия», «Татархония»

140-ФАТВО

Имомга иқтидо қилувчи бир эркак ёки намозни тушунадиган ёшга етган норасида (сағир) бўлса имомнинг ўнг ёнида туриб намоз ўқийди. Агар чап томонида туриб ўқиса, намози жоиз бўлса-да, ёмон иш қилган бўлади. Якка одам имом ортида туриб иқтидо қилса ҳам намози дуруст бўлади. Лекин кароҳияти бўлиш-бўлмаслигида уламолар икки хил хулосага келганлар.

«Оламгирия», «Муҳит», «Бадое»

141-ФАТВО

Иқтидо қилувчи икки эркак бўлса, имомнинг ортида туришлари лозим. Борди-ю, имомнинг икки ёнида туриб ўқишса ҳам намозлари жоиздир.

«Оламгирия»

142-ФАТВО

Агар турли жинс ва ёшдаги намозхонлар бир жамоатда бўлиб қолсалар, имом орқасидаги сафларга катта ёшдаги эркаклар, уларнинг ортидаги сафларга норасида ўғил болалар, уларнинг ортидаги сафга хунасалар туриб, улар ортидан аёллар, улар ортидан норасида қизлар саф тортгайлар.

«Оламгирия», «Шарҳи Таҳовий»

143-ФАТВО

Аёлларнинг масжидга қатнаб эркаклар жамоатига қўшилиб намоз ўқишлари макруҳдир. Кекса ёшдаги аёлларнинг бомдод, шом, хуфтон намозларига келишлари бундан мустасно. Лекин «Кофий» китобида: «Бузғунчилик туфайли бугунги кунда аёлларнинг барча намозларга келиши макруҳ, деб фатво берилди» дейилган.

«Оламгирия», «Кофий», «Табйин»

144-ФАТВО

Эркаклар сафига кириб намоз ўқиган битта аёл учта эркак кишининг намози бузилишига сабаб бўлади: ўнг, чап ва орқа томонидаги намозхонлар. Бошқаларнинг намози бузилмайди. Иккита аёл тўртта кишининг намозини бузади: ўнг, чап ва орқадаги икки киши. Учта аёл бўлса уларнинг икки ёнидаги икки киши билан бирга аёлларнинг ортидаги уч киши билан яна саф охиригача уч нафардан кишиларнинг намози бузилади.

«Оламгирия», «Табйин», «Татархония»

145-ФАТВО

Иқтидо қилган одам «Аттаҳийёт»дан кейинги салавот ёки дуони ўқиб бўлмасдан туриб имом салом бериб юборса, у ҳам салом бериб намоздан чиқаверади. Рукуъ ва саждадаги тасбеҳтарни уч марта айтмай туриб имом бошини кўтарса, муқтадий ҳам унга тобе бўлиб бошини кўтараверади.

«Оламгирия», «Қозихон»

146-ФАТВО

Имомдан олдин рукуъдан ёки саждадан бошини кўтариб юборган одам дарҳол рукуъ ва сажда ҳолатига қайтиши лозим. Бу билан рукуъ ёки саждани икки бор қилган бўлмайди.

«Оламгирия», «Хулоса»

147-ФАТВО

Намозда шундай бешта амал борки, уларни имом бажармаса муқтадий ҳам бажармайди — икки ҳайит намозидаги қўшимча такбирлар, уч, тўрт рақъатли намозлардаги биринчи қаъда (ўтириб «Аттаҳийёт» ўқиш), тиловат саждаси, саждаи саҳв, дуои қунут. Яна тўрт амал борки, имом бажарса ҳам муқтадий бажармайди — бирор саждани ортиқча қилса, ҳайит намозидаги такбирлар сонига қўшса, жаноза намозида 5-такбир айтса, бешинчи рақъатга саҳван туриб кетса. Агар имом эсига тушиб, 5-рақъатга сажда қилмай туриб қайтиб салом берса, муқтадий ҳам бирга салом беради. Борди-ю, имом сажда қилса, муқтадий унга қўшилмайди, балки салом беради. Имом бешинчи рақъат саждасини қилмай туриб муқтадий салом бериб қўйса, ҳар иккисининг намози ҳам бузилади.

«Оламгирия», «Важизи Кардарий», «Хулоса»

148-ФАТВО

Намозга кеч келиб қўшилган киши (масбуқ), агар имом товуш чиқариб (жаҳрий) қироат қилаётган бўлса «тахрима такбири»ни айтиб иқтидо қилади. Лекин «сано» ўқимайди. Намоз охирида қолган қисмини ўқиш олдидан сано билан «аузу»ни ўқиб қироат қилади. Имом товушсиз қироат қилаётганда иқтидо қилган одам «сано» ўқийди. Абу Юсуф (р.х.) «Аузу»ни санодан кейин ҳам, қироатдан олдин ҳам ўқийди, деган эканлар.

«Оламгирия», «Важиз», «Заҳирия», «Қозихон»

149-ФАТВО

Масбуқ имом салом бериши биланоқ қолган қисмини ўқиш учун туриб кетмай, имом бошқа суннат ёки нафл намозга туриб кетишини ёки меҳробдан юз ўгириб кетишини кутиб туради. Зеро, имом саждаи саҳв қилиб қолиши эҳтимоли ҳам бўлиши мумкин.

«Оламгирия», «Баҳрур-роиқ»

150-ФАТВО

Имом охирги қаъда (ўтириш)да «Аттаҳийёт»дан кейинги салавот ва дуоларни ўқиётганида масбуқ фақат «ташаҳхуд»ни ўқийди. Вақти ортиб қолса, «ташаҳхуд»ни такроран ўқийди, яъни «ашҳаду алло илоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳ»ни қайта-қайта ўқиб туради. Масбуқ «Аттаҳийёт»ни бир марта секин-аста, чўзиб ўқиб, имом билан бирга тугатишга ҳаракат қилади, деган уламолар ҳам бор.

«Оламгирия», «Важиз», «Қозихон» «Хулоса»

151-ФАТВО

Тўрт ракъатли намоз тугагач, қавм имомга: «Уч ракъат ўқидингиз», — деса, имом: «тўрт ракъат ўқидим» деса, қаралади. Имом шубҳасиз, ишонч билан ўз сўзида туриб олса, намоз қайта ўқилмайди. Акс ҳолда қавмнинг сўзи эътиборга олиниб, намоз қайта ўқилади.

«Оламгирия», «Қозихон»

152-ФАТВО

Агар неча ракъат намоз ўқилгани тўғрисида намозхонлар ўртасида тортишув пайдо бўлса, имом қайси томонга қўшилса, ўша томоннинг сўзи эътиборга олинади, гарчи имом қўшилган томонда фақат бир киши бўлса ҳам.

«Оламгирия», «Қозихон»

153-ФАТВО

Намозни тик туриб ўқийдиган киши узр билан ўтириб ўқийдиган кишига иқтидо қилиши жоиз бўлганидек қомати рост киши букри кишига иқтидо қилиши жоиздир.

«Қозихон»

154-ФАТВО

Имом қавмдан ўрта бўйли одам баробарида баланд жойда намоз ўқиши макруҳдир. Аксинча, имом пастликда, қавм тепаликда ўқисалар макруҳ эмас. Бу Имом Кархийдан нақл қилинган.

«Қозихон», «Наводир»

155-ФАТВО

Имомнинг икки оёғи меҳробдан ташқарида бўлиши керак. Аммо намозхон кўплигидан издиҳом ҳосил бўлган бўлса, имом меҳроб ичига кириб ўқиши ҳам жоиз.

«Қозихон»

156-ФАТВО

Муқтадийнинг бўйи имомга қараганда узунроқ бўлиб саждада имомдан олдинроқ жойга сажда қилса ҳам намози дуруст. Зеро, муқтадийнинг оёқлари имом оёқларидан олдинга ўтиб кетмаслиги шарт. Аммо боши саждада ўтиб кетса, зарари йўқ.

«Қозихон»

157-ФАТВО

Намозга кечроқ келган киши имомни рукуъда турганда топса, тик турган ҳолда «такбири таҳрима»ни айтиб, сўнгра рукуъга энгашиши керак. Борди-ю, энгашган ҳолдатакбир айтса намози дуруст бўлмайди.

«Қозихон»

Изоҳ:

Зеро, такбири таҳрима тик ҳолда айтилиши шарт. Энгашган ҳолда айтилган такбир на таҳрима ва на рукуъ учун ўтмайди.

158-ФАТВО

Имом рукуъда турганида иқтидо қилган киши тик ҳолда рукуъ учун такбир айтса ҳам «такбири таҳрима» учун айтган ҳисобига ўтади. Аммо «таҳрима» учун бир такбир, рукуъ учун яна бир такбир айтса янада яхши.

«Қозихон»

159-ФАТВО

Биринчи «қаъда»да муқтадий «Аттаҳийёт»ни ўқиб бўлмасдан имом учинчи ракъатга туриб кетса, у билан бирга туриб кетмасдан «абдуху ва расулух»гача ўқиб, сўнгра туриши керак. Аммо намоз охирида «Аттаҳийёт»дан кейин салавот ёки дуони ўқиб бўлмасидан олдин имом салом бериб юборса, муқгадий ҳам билан бирга салом бераверади.

«ҚОЗИХОН»

160-ФАТВО

Муқтадий витр намозида дуои қунутни ўқиб бўлмай туриб имом рукуъга кетса, қунутни чала қолдириб, у билан бирга рукуъ қилаверади. Борди-ю, қунут дуосини охиригача етказса рукуъдан имом бош кўтариб юбориш эҳтимоли бўлмаса қунутни охиригача еки улгурган жойигача ўқийди.

«ҚОЗИХОН»

161-ФАТВО

Имом рукуъдан турган пайтда унга иқтидо қилган киши «такбири таҳрима»ни айтиб, рукуъ қилгач, имом билан бирга икки сажда қилса ҳам шу ракъатни топмаган бўлади. Лекин имом билан ўқиган бошқа ракъатлари дуруст бўлиб, имомдан сўнг ўша қолган ракъатни ўқийди.

«ҚОЗИХОН»

Изоҳ:

Жамоатга кеч келган киши имомни қайси ҳолатда топса, «такбири таҳрима»ни айтиб ўша жойидан бошлаб имом билан намозни давом эттириши лозим. Арконлари бут адо этилган ракъатлар ҳисобга ўтади. Бошқаларининг қазоси ўқилади.

162-ФАТВО

Имом биринчи саждадан бошини кўтармай туриб муқтадий бошини кўтариб имом саждада эканини билгач, бошини саждага қўйса, бу ерда икки масъала бор. Биринчидан, муқтадий имом биринчи саждада деб билган ҳолда бошини қайта қўйишда бу биринчи сажда деб ният қилган бўлса, намози дуруст. Борди-ю, имомдан олдин бош кўтарганда, имом иккинчи саждага бош қўйган экан, деб билиб қўйган бўлса, яъни иккинчи саждага бош қўйдим, деб ният қилган бўлса, шу пайтда имом бошини кўтариб, иккинчи саждани қилганини ҳам англамаган бўлса, муқтадийнинг намози бузилади. Аммо англаб, иккинчи саждани қўшса намози дуруст бўлади.

«ҚОЗИХОН»

163-ФАТВО

Ҳайит намозига кеч келиб, имомни рукуъда топса, «такбири таҳрима»ни айтиб, сано айтмай рукуъ қилади ва рукуъдаги тасбеҳлар ўрнига уч такбирни айтади. Зеро, тасбеҳ айтиш — суннат, ҳайит намозининг олти такбири — вожиб. Иккиси бир вақтга тўғри келиб қолганда вожиб адо этилади.

«ҚОЗИХОН»

164-ФАТВО

Имом жамоат намози адосидан сўнг суннат ёки нафл намоз ўқимоқчи бўлса имомлик қилган жойидан (меҳробдан) бошқа жойга ўтиб ўқиши лозим. Агар жамоатга қараб ўтирмақчи бўлса, қибланинг ўнги, ўзининг чапи билан айланиши мустаҳаб амаллардандир.

«ҚОЗИХОН»

Изоҳ: *Муқтадийга иштибоҳ бўлмаслиги учун имом бошқа жойга ўтиб олиши ёки ёнига бошқа бир-икки намозхонни чорлаб олиши лозим.*

165-ФАТВО

Намозга кеч келган икки масбуқ имом саломидан кейин намознинг қолган қисмини алоҳида мустақил равишда ўқиб олишлари керак. Мабодо бири иккинчисига иқтидо қилса, иқтидо қилганнинг намози бузилади.

«ҚОЗИХОН»

166-ФАТВО

Масбуқ намоз охирида имом билан бирга саҳван салом бериб қўйса, унга саждаи саҳв лозим бўлмайди. Борди-ю, имомдан кейин салом берса, саждаи саҳв қилади. Зеро, имом саломидан кейин масбуқ мустақил намозхонга айланади.

«ҚОЗИХОН»

167-ФАТВО

Имом пешин намозини тўрт ракъат ўқиб ўтириб, сўнгра саҳван бешинчи ракъатга турса ва шу пайтда бир киши келиб унга иқтидо қилса, иқтидоси дуруст. Лекин имом бешинчи ракъатга сажда қилиб қўйса, имомнинг фарз намози бузилмайди, чунки у «қаъдаи ахир»га ўтирган. Кейинги ракъатлари нафлга ўтади. Аммо масбуқнинг намози бузилади. Зеро, нафл ўқиғувчига фарз ўқиғувчи иқтидо қилиши жоиз эмас. Қаъдага ўтирмаган бўлса, ҳаммасининг намози бузилади.

«ҚОЗИХОН»

168-ФАТВО

Имом шом намозида учинчи ракъат охирида ўтириш ўрнига тўртинчи ракъатга туриб кетса, муқтадий имом сажда қилмай туриб, «ташаҳхуд»ни ўқиб, салом берса намози бузилади.

«ҚОЗИХОН»

169-ФАТВО

Масбуқ улгурмай кеч қолган жойини биринчи навбатда ўқиб олиб, сўнгра имом билан қолгаи қисмини ўқиса намози бузилмайди. Лекин суннатга хилоф иш қилгани учун макруҳ ҳисобланади.

«ҚОЗИХОН»

170-ФАТВО

Зиммасида саждаи саҳв бўлган имом ҳам, якка ўқувчи ҳам саждаи саҳвдан олдинги ўқийдиган «ташаҳхуд»дан кейин салавот ва дуони ўқимайди.

«ҚОЗИХОН»

171-ФАТВО

Имом рукуъда турганида сафга бир номаълум киши келиб қўшилаётганини сезиб, рукуъга улгурсин деб, бир-икки тасбеҳ қўшиб ўқиса зарари йўқ. Аммо унга таниш одам учун рукуъ ёки қироатни чўзиш мумкин эмас.

«ҚОЗИХОН»

172-ФАТВО

Жумъа куни имом хутба ўқиб турганида бир намозхоннинг ёдига бомдод намозини ўқимагани тушса, дарҳол туриб икки ракъат бомдод фарзини ўқиб олади. Бундай пайтда хутбани тинглаш вожиблиги соқит бўлади. Зеро, хутбадан кейин ўқиб улгурмайди.

«ҚОЗИХОН»

173-ФАТВО

Намознинг ичида бир ракъат кам ўқигандек туюлиб, шубҳа қилса, эҳтиётан бир ракъат қўшиб қўяди. Аммо намозни ўқиб бўлганидан кейин бирор ракъат кам ўқидим деб шубҳа қилса, намозни қайта ўқимайди.

«Қозихон»

174-ФАТВО

Имомга бир-икки ракъат кейин келиб иқтидо қилган масбуқ имом намозининг охирида салавот ва дуо ўқиб ўтиришини кутса, олдидан одамлар ўтиб гуноҳкор бўлишидан қўрқса, «ташаҳхуд»ни ўқигач, кутмасдан қиёмга туриб, қолган жойини ўқиши мумкин.

«Қозихон»

175-ФАТВО

Намозда овоз билан ёки ўзи эшитадиган даражада гапириб қўйиш намозни бузади. Бу хоҳ қасддан бўлсин, хоҳ унутиш билан, хоҳ хатолик юзасидан бўлсин, хоҳ оз, хоҳ кўп сўзласин, барибир намоз бузилади. Овозини чиқармай, фақат тилини қимирлатиб гапирса намоз бузилмайди.

«Оламгирия», «Муҳит»

176-ФАТВО

Намоз ичида ухлаб қолган пайтида гапирса ҳам намоз бузилади. Баъзи уламолар бунинг аксини айтган бўлсалар-да, лекин намознинг бузилиши амалга татбиқ учун танланган.

«Оламгирия», «Навозил»

177-ФАТВО

Хуфтон намозининг икки ракъатини ўқиб бўлгач, бу таровеҳ намози деб ўйлаб, салом бериб қўйса, шунингдек, пешиннинг икки ракъатидан кейин бу жумъа деб ўйлаб, салом бериб қўйса ёки муқим тўрт ракъатли намознинг икки ракъатидан кейин ўзини сафарда деб ўйлаб, салом бериб қўйса, намозини қайтадан ўқийди. Аммо мазкур ҳолатларда намознинг охири деб ўйлаб салом бериб қўйса, намози бузилмайди, балки давомини ўқиб, охирида «саждаи сахв» қилади.

«Оламгирия», «Қозихон»

178-ФАТВО

Намоз ўқиётган кишига намоздан ташқаридага одам қироатда ёрдам берса, яъни эсига келмай қолган жойини эсига солса ёки хато ўқиган жойини тузатиб қўйса ва бу ёрдамни намозхон қабул қилса, намози бузилади.

«Оламгирия», «Мунятул-мусаллий»

179-ФАТВО

Имом қироатда ёрдамга муҳтож бўлган тақдирда муқтадий дарҳол ёрдам беришга шошилмаслиги лозим, балки ўзига бироз қўйиб бериб, агар ўзи уҳдасидан чиқмаса ёки сукут сақлаб қолса, шундагина ёрдам бериш лозим бўлади. Лекин имом ҳам, агар намозга яраша қироат қилган бўлса, қавмни ёрдам беришга мажбур қилмаслиги, балки рукуъга кетавериши мумкин.

«Оламгирия», «Муҳит», «Кофий»

180-ФАТВО

Намозда инграса, оҳ тортса ёки овоз билан йиғласа, қаралади — агар жаннат, дўзах каби ухравий нарсаларни ўйлаб шундай қилган бўлса, намоз бузилмайди. Борди-ю, оғриқ, касаллик, бирор мусибат туфайли бўлса намози бузилади.

181-ФАТВО

Саждагоҳдаги чанг ёки тупроқни намоз ичида пуфлаб кетказса, қаралади — агар овозсиз ва ҳарфларсиз нафас чиқарган бўлса намоз бузилмайди. Акс ҳолда намоз бузилади.

«Оламгирия», «Хулоса»

182-ФАТВО

Намоз ичида ит, мушук, қўй, эчки каби ҳайвонларни қўриси ёки ўзига чорласа, қаралади — агар ҳарф ҳосил бўладиган овоз билан бўлса намоз бузилади, ҳарфсиз бўлса бузилмайди.

«Оламгирия», «Захира»

183-ФАТВО

Йўталиш, инграш, оҳ тортиш кабилар узр билан беихтиёр бўлса, аксирганда ёки кекирганда гарчи ҳарф чиқса ҳам бузилмаганидек намоз бузилмайди.

«Оламгирия», «Муҳит»

184-ФАТВО

Намозда қироатга овозини созлаш учун йўталса ёки имом қироатда адашганда уни огоҳлантириш учун ёхуд ўзини намозда эканини билдириш учун йўталса намози бузилмайди.

«Оламгирия», «Табйин»

185-ФАТВО

Намозда қироатни Қуръони карим китобидан ўқиб қилса, Абу Ҳанифа (р.х.) наздида намоз бузилади. Зеро, Китобни кўтариб туриш, уни варақлаш, унга кўз ташлаш кўп ҳаракатни талаб қилади. Кўп амал ва ҳаракат эса, намозни бузувчи омиллардан. Шунга кўра, агар Китобни бирор нарса устига қўйилса, варақламаса ёки меҳроб деворига ёзилган битикдан ўқиб қироат қилса намоз бузилмайди. Лекин Абу Ҳанифа (р.х.)нинг намоз бузилишига яна бошқа далили ҳам бор. У ҳам бўлса Китобдан ўқиш — бу таълим олиш, ўрганиш демакдир. Бу эса, намознинг амалларидан эмас. Демак, Китобни кўтариб ўқийдими ёки қўйилган ҳолда ўқийдими баробардир. Қайси ҳолатда бўлса ҳам намоз бузилади. Шу жавоб саҳиҳ деб топилгаи. Аммо Абу Юсуф ва Муҳаммад (р.х.)лар наздида намозда Қуръон китобидан ўқиб қироат қилиш жтжз. Яна Қуръонни ёд билувчи киши Китобдан ўқиб қироат қилса намози бузилмайди, дебдурлар.

«Оламгирия», «Кофий»

186-ФАТВО

Меҳроб деворига фикҳ каби Қуръондан бошқа нарсалар ёзилган бўлиб, намозхон уни маъносини тушиниб ёки тушунмаган ҳолда ўқиса Имом Муҳаммад (р.х.)дан бошқа мужтаҳидлар намоз бузилмайди, деганлар.

«Оламгирин», «Табйин», «Захира», «Ҳидоя»

187-ФАТВО

Намозда кераксиз иш ва ҳаракат (амали касир) қилиб қўйса намоз бузилади. Унинг миқдори тўғрисида уч хил таъриф бор. Биринчиси — икки қўл билан қилинадиган ишлар. Масалан: салла ўраш, кўйлак кийиш, иштон боғини боғлаш, камондан ўқ отиш. Аммо кўйлак ёки шалварни ечиш, дўппи кийиш ёки уни ечиш каби бир қўл билан қилинадиган ишларни икки қўл билан бажарса ҳам намоз бузилмайди. Иккинчиси — намозхон ўзини кўп иш қилиб юборгандек сезса, шунинг ўзи «амали касир»дир, деган ривоят бор бўлиб, у Абу Ҳанифа (р.х.) раъйларига ҳам яқиндир. Учинчиси — намозхоннинг ҳаракатларини узоқдан кўрган киши у намоздан

ташқарида деб билса. Аммо шак қилса ҳисоб эмас. Бу таъриф кўпчилик уламолар томонидан маъқулланган.

«Оламгирия», «Табйин», «Қозихон», «Хулоса»

188-ФАТВО

Намоз ичида бир саф миқдорида юрса намози бузилмайди. Агар икки саф олдинга юрмоқчи бўлса, олдин биринчи сафгача юриб бориб, бироз тўхтаб, сўнгра иккинчи сафга юриб бориши керак. Бирданига икки саф миқдорида юрса намози бузилади.

«Оламгирия», «Қозихон»

189-ФАТВО

Намозда юзнинг ўзини у ёқ-бу ёққа бурса, гарчи макруҳ бўлса-да, намоз бузилмайди. Аммо кўкраги билан бирга бурилса, намоз бузилади.

«Оламгирия», «Зоҳидий»

190-ФАТВО

Намоз ичида илон ва чаён ўлдирса намоз бузилмайди. Аммо ҳеч кимга зиён етказмаслик эҳтимоли бўлса, уларни ўлдиришга ҳаракат қилиш макруҳдир. Кимгадир азият етказиш хавфи бўлганда эса, уларни масжид ичида қувиб юриб, ҳатто имомнинг олдидан ўтиб бўлса ҳам ўлдириш жоиз.

«Оламгирия», «Навозил», «Хулоса», «Муҳит»

191-ФАТВО

Агар намозда бир вақтнинг ўзида уч марта тош отса ёки бит, бурга, чивин кабиларни ўлдирса ёхуд соқоли ё сочининг уч толасини биттадан юлса намози бузилади. Агар тошни қулочини кенг очиб, кучининг борича отса бир мартада ҳам намоз бузилади.

«Оламгирия», «Заҳирия», «Ташархония»

192-ФАТВО

Намозда туриб учта сўз ёзса намоз бузилади. Ундан кам бўлса бузилмайди. Агар ҳавога ёки ўз баданига бармоғи билан ёзса уч сўздан кўп бўлса ҳам намоз бузилмайди.

«Оламгирия», «Хулоса», «Сирожия»

193-ФАТВО

Намознинг бир рукнида уч марта қўлини кўтариб юзи, бўйни каби жойларни қашиса намози бузилади. Аммо қўлини бир кўтарганича уч марта қашиса намози бузилмайди. Лекин намозда беузр қашиниш макруҳдир.

«Оламгирия», «Хулоса»

194-ФАТВО

Намозда имомнинг оёқларидан кўра муқтадийнинг оёқлари олдинга ўтиб кетса, муқтадийнинг намози бузилади.

«Қозихон»

195-ФАТВО

Аёл киши намозда боласини эмизса, намози бузилади. Агар бола ўзи келиб, уч марта эмса, сут чиқса ёки чиқмаса ҳам намоз бузилади. Бир-икки марта эмганида сут чиқмаса намоз бузилмайди.

«Қозихон»

196-ФАТВО

Намозхондан ташқаридаги одам бирор нарса сўраса ёки унга савол берса, у боши билан «ҳа» ёки «йўқ» ишорасини қилса намози бузилмайди.

«ҚОЗИХОН»

197-ФАТВО

Намозда туриб, чироқнинг пилигини кўтарса (ҳозирги пайтда лампа ўчиргичини босса) намози бузилмайди.

«ҚОЗИХОН»

198-ФАТВО

Намозда аёл кишининг бошидаги сочидан тўртдан бир қисмининг очилиб қолиши билан намоз бузияди. Лекин бу миқдор унинг қулоқлари устидаги қисмидан ҳисобланади. Қулоқларидан пастга осилиб турган қисмининг очилиб қолиши намозни бузмайди. Аммо эркаклар назари тушишининг тақиқланишида қулоқ устидаги билан остидаги сочлар баробардир.

«ҚОЗИХОН»

199-ФАТВО

Имом Абу Юсуф (р.х.) сўзига биноан аёл кишининг оёқ болдирлари намозда аврат ҳисобланмайди. Билаклари эса, қорни билан баробардир. Абу Юсуф билан Абу Ҳанифа (р.х.)лардан яна шундай ривоят борки, намозда аёл кишининг билаклари ҳам аврат саналмайди. Яъни, икки билаклари очиқ ҳолда ўқиган намози дуруст ҳисобланади.

«ҚОЗИХОН»

200-ФАТВО

Намоз ичида таҳорати синиб қолган киши таҳоратини янгилаб келиб, намозининг қолган қисмини давом эттириб ўқиши мумкин. Лекин таҳоратга доир ишлардан бошқа иш қилиб қўйса ёки истинжо қилаётганда аврати очилиб қолса намози бузилади. Шунинг учун намоз ичида таҳорати синган киши бошидан қайта ўқигани афзалдир.

«Мухтасар», «ҚОЗИХОН»

201-ФАТВО

Қабристонда Қуръон тиловат қилиш хусусида мужтаҳидлар ихтилоф қилганлар. Абу Ҳанифа (р.х.) бунинг макруҳ иш деб санаганлар. Имом Муҳаммад (р.х.) эса, макруҳ эмас, деганлар. Машойихларимиз Имом Муҳаммад (р.х.)нинг сўзларини олганлар ва қабристонга қори ўтқизиб, Қуръони каримдан маълум оят ва сураларни ўқитаб, бунинг маййитларга манфаати бор, деб умид қилганлар.

«ҚОЗИХОН»

202-ФАТВО

Пиёда юриб кетаётиб ёки бирор касб-ҳунар билан машғул бўлган ҳолатда Қуръони каримни тиловат қилиш жоиз. Лекин юриш ва иш тиловат қилишга ҳалал бермаслиги шарт. Акс ҳолда макруҳ бўлади.

«ҚОЗИХОН»

203-ФАТВО

Фикҳ илми билан шуғулланиб, бирор нарса ёзиб турган кишига эшиттириб қироат қилган

қори гуноҳкор бўлади. Зеро, одамлар иш билан машгул бўлиб турган жойда қироат қилиш жоиз эмас. Қироатни тинглаш учун ишини тўхтатмаган мазкур котиб гуноҳкор бўлмайди.

«Қозихон»

204-ФАТВО

Файридинлар Қуръон оятларидан сабоқ беришни ёки шариат аҳкомларидан ўргатишни талаб қилса, ўргатилаверади. Лекин унга Қуръон китобни ушлаш мумкин эмас. Агар ғусл қилиб ушламоқчи бўлса рухсат берилади.

«Қозихон»

205-ФАТВО

Намозда кийими, соқоли ёки баданининг бирор жойини ўйнаш ёхуд сажда қилаётган кийимининг олд томонини орқага ёки орқа томонини олдига тортиш макруҳдир. Рукуъ қилаётганда баданига ёпишиб қолмаслиги учун кийимини қоқса зарари йўқ.

«Оламгирия», «Меърож»

Изоҳ:

Бундан ҳозирги давримизда баъзи тор шим кийимчилар рукуъдан саждага кетаётганида оёқларига ёпишиб қолиб, қийинлик туғдирмаслиги учун шимни икки қўли билан ушлаб, тортиб қўйишларига рухсат бордек кўринади.

206-ФАТВО

Намоз ичида пешонасига ёпишган тупроқ ёки хас-чўпларни беузр қўли билан силаб тозалаш макруҳдир. Аммо намозга зарар берадиган даражада халақит берадиган бўлса, тозалаш мумкин. Ташаҳҳуд ва саломдан олдин тозалаш ҳам макруҳ эмас. Шунингдек, пешонасидаги терни қўли билан артиши ҳам макруҳ эмас. Лекин намоз ичида бу каби ишларни ҳам қилмаслик авлодир.

«Оламгирия», «Қозихон», «Муҳигп»

207-ФАТВО

Намоз ичида бурни оқса, уни ерга туширгандан кўра артгани авлодир.

«Оламгирия», «Қуня»

208-ФАТВО

Фарз намозларда оят ва тасбеҳларни қўл билан санаб туриш макруҳдир. Аммо нафл намозларда қўл билан санаш ижмоан макруҳ эмас. Фақат «Табйин» китобида бунга хилоф гап бор. Зарурат ҳолати бундан мустасно.

«Оламгирия», «Табйин», «Ниҳоя»

209-ФАТВО

Намозда қўл бармоқларини бир-бирига кириштириш, бармоқларини қирсиллатиш макруҳ ишлардандир. Баъзи уламолар бармоқларни қирсиллатиш намоздан ташқарида ҳам (одамлар орасида бўлса) макруҳдир, деганлар.

«Қозихон», «Зоҳидий»

210-ФАТВО

Намоз ичида у ёқ-бу ёққа юзини буриб қараш макруҳдир. Юзини бурмасдан кўзининг қири билан қараса зарари йўқ. Осмонга қараш ҳам макруҳдир.

«Оламгирия», «Қозихон», «Табйин»

211-ФАТВО

Салла бўла туриб, уни кийишга эриниб, бошяланг намоз ўқиш макруҳдир. Аммо камтарлик юзасидан бошяланг ўқиса макруҳ эмас, ҳатто авлодир.

«Оламгирия», «Захира»

212-ФАТВО

Бошга салла ўраганида бошининг ўртасини очиқ қолдириш намозда ҳам, намоздан ташқарида ҳам макруҳдир.

«Оламгирия», «Табйин»

213-ФАТВО

Намозда эснашлик макруҳдир. Агар уни қайтара олмаса, оғзини қўли билан тўсади. Яъни қиёмда бўлса ўнг қўлининг, бошқа ҳолатларда чап қўли панжасининг орқа томони билан тўсади.

«Оламгирия», «Зоҳидий»

214-ФАТВО

Намозда керишиш, кўзларини юмиб олиш, катта-кичик таҳорати, ел қистаб турганда намоз ўқиш макруҳдир. Шундай ҳолатларда бошлаган намозини тўхтатиши лозим. Агар тўхтатмай намозни тугатса, намози ҳисобга ўтса-да, ўзи гуноҳкор бўлади. Лекин намознинг вақти зиқ бўлса, қазо қилгандан кўра макруҳлик билан бўлса-да, ўқийвергани афзалдир.

«Оламгирия»

215-ФАТВО

Якка намоз ўқимоқчи бўлган одам жамоат билан ўқиётганлар сафида туриб ўқиши макруҳдир. Зеро, бунда намозхонларнинг туриб ўтиришидаги мутаносибликка футур етказди.

«Оламгирия»

216-ФАТВО

Сафнинг ортида якка қолган киши ўзига саф орасидан жой топиши мумкин бўла туриб, якка туриши макруҳдир. Агар сафда жой бўлмаса, Абу Ҳанифа (р.х.) дан қилинган ривоятга биноан кароҳияти йўқ. Аммо саф ортида якка тургандан кўра олдиндаги сафдан бир кишини ёнига тортиб олса янада яхши.

«Оламгирия», «Муҳит»

217-ФАТВО

Саждага боришда икки тиззадан олдин ерга икки қўлни қўйиш ва саждадан туришда икки қўлдан олдин икки тиззани кўтариш узрсиз бўлса макруҳдир.

«Оламгирия», «Муня»

218-ФАТВО

Рукуъ ва саждага энгашишда ва бошни кўтаришда имомдан олдин ҳаракат қилиб, ундан илгарилаб кетиш макруҳдир.

«Оламгирия», «Муҳит»

219-ФАТВО

Имомнинг қавмдан бир газ ва ундан юқори баландликда якка туриб имомликка ўтиши макруҳдир. Аммо ёнида қавмнинг бир қисми бўлса кароҳияти кетади.

«Оламгирия», «Муҳит»

220-ФАТВО

Ичида олов ёниб турган тандир ёки ўчоққа юзланган ҳолда намоз ўқиш макруҳдир. Қандил ёки чироққа юзланиб ўқишнинг зарари йўқ.

«Оламгирия», «Муҳит»

221-ФАТВО

Намозга кеч келиб иқтидо қилаётган одамни сезиб, унинг улгуришига ёрдам бўлиши учун имом намозни бироз чўзмоқчи бўлса, қаралади — агар келган одамни имом таниб чўзган бўлса макруҳ, танимаган бўлса зарари йўқ. Чўзганда ҳам бир икки тасбеҳ миқдорида чўзишга рухсат этилади.

«Оламгирия», «Мухторул-фатово»

222-ФАТВО

Масжид биносини турли нақшлар ва тилло суви ишлатиб безаш мумкин. Лекин нақш ва безаш ишларига масжиднинг вақф пулидан ишлатилмайди, балки бирор ҳомийнинг хусусий мулкидан сарф қилинади. Масжиднинг вақф мулкидан унинг қурилиш ишларига ишлатиш мумкин. Агар мутавалли ундан безак ишларига ишлатиб қўйса, пулига зомин бўлади.

«Оламгирия», «Ҳидоя»

223-ФАТВО

Масжидни қуриб, Аллоҳнинг йўлига атаган киши шу масжиднинг барча ободончилик, таъмир ишлари, палосни қандай солишдан тортиб қандилларни қаерга қандай илиш ишларигача бош-қош бўлишга ўзгалардан кўра ҳақлироқдир.

«Оламгирия», «Қозихон», «Хулоса»

224-ФАТВО

Витр намози хусусида Абу Ҳанифа (Имом Аъзам рх.)дан уч хил ривоят нақл қилинган. Биринчиси — унинг фарзлиги. Иккинчиси — унинг суннати муаккадалиги. Учунчиси — унинг вожиб ибодат экани. Шу учинчи вожиб экани тўғрисидаги ривоят ул зотнинг охириги сўзларидир.

«Оламгирия», «Муҳит»

225-ФАТВО

Витр намози қасддан ёки унитилган ҳодда тарк этилган бўлса, орадан қанча кўп вақт ўтган бўлса ҳам қазоси ўқилиши керак. Қазода "Қунут дуоси" ҳам ўқилади.

«Оламгирия», «Муҳит», «Кифоя»

226-ФАТВО

Витр намозидаги "Қунут дуоси"ни ўқишга тили яхши келмайдиган ёки ёд ололмайдиган одам "Раббано отино фиддунё ҳасанатан ва фил охирати ҳасанатан вақино азобан нор" оятини бир марта ёки "Аллоҳуммағфир лано" жумласини уч марта ўқийди. Бу Абул-Лайс Самарқандий (рх.) фатвосидир.

«Оламгирия», «Муҳит», «Сирожия»

227-ФАТВО

"Қунут дуоси"ни ўқимагани рукуъга борганида эсига тушса, уни рукуъда ўқимайди, қиёмга қайтиб ҳам ўқимайди. Борди-ю, қиёмга қайтиб ўқиса ва рукуъни иккинчи марта қилмаса намози бузилмайди.

«Оламгирия», «Татархония», «ал-Баҳр ар-роиқ»

228-ФАТВО

Витр намозининг учинчи ракъатида замсура қилмасдан рукуъга кетган бўлса, қиёмга қайтиб замсура билан бирга "Қунут дуоси"ни ҳам қайта ўқийди ва намоз охирида "Саҳв саждаси"ни қилади. "Фотиҳа" сурасини ўқимай рукуъга кетган бўлса ҳам худди шундай қилади. Рукуъни қайта қилса ҳам, қилмаса ҳам бўлаверади.

«Оламгирия», «ас-Сирож ал-ваҳҳож»

229-ФАТВО

Витр намозини Рамазон ойида имомга иқтидо қилиб ўқиётган одам "Қунут дуоси"да ҳам унга эргашади. Яъни дуони ўқиб улгурмай туриб имом рукуъга кетса, у ҳам дуони келган жойида тўхтатиб, имом ортидан рукуъга кетаверади Агар имом "Қунут"ни ўқимай рукуъга кетса, қарайди: агар имом рукуъдан бош кўтаргунича ўқиб улгурса, "Қунут"ни ўқиб, сўнгра рукуъ қилади. Аммо улгурмайдиган бўлса, дуони ўқимасдан рукуъга кетаверади.

«Оламгирия», «Хулоса»

230-ФАТВО

Масбуқ, яъни бир икки ракъат кеч келиб имомга иқтидо қилган киши имом билан бирга "Қунут"ни ўқийверади. Учинчи ракъатда ўқимайди.

«Оламгирия», «Муња», «Музмарот»

231-ФАТВО

Масбуқ имомни витр намозининг учинчи ракъатида топиб иқтидо қилса-ю, "Қунут"ни ўқиёлмаган бўлса, кейин ҳам ўқимайди.

«Оламгирия», «Муҳигп»

232-ФАТВО

Фикҳга доир китобларнинг матнларида ёзилишига кўра, суннат саналувчи намозлар қуйидагилардир:

Бомдод фарзидан оддин 2 ракъат.

Пешин фарзидан оддин 4, фарздан кейин 2 ракъат.

Шом фарзидан кейин 2 ракъат.

Хуфтон фарзидан кейин 2 ракъат.

Жумъа намозидан олдин 4, кейин яна 4 ракъат.

Энг кучли суннат намози бомдоднинг 2 ракъат суннати. Ундан кейин шомнинг 2 ракъати, сўнгра пешиндан кейинги 2 ракъат, сўнгра хуфтаннинг 2 ракъат суннати, сўнгра пешиннинг 4 ракъат суннати.

«Оламгирия», «Табйин»

233-ФАТВО

Динимизнинг фуқаҳо ва машойихлари айтибдурларки, одамларга доимий равишда фатволар тайёрлаб, саволларига жавоб бериш билан машғул бўлган олим киши бомдод намозининг суннатидан бошқа суннат намозларни ўқимаслиги жоиз.

«Оламгирия», «Ниҳоя»

234-ФАТВО

Пешиннинг 4 ракъат суннатини ўқишга улгурмай имомга иқтидо қилган киши фарздан кейин ўқиб олади. Лекин 2 ракъат суннатдак олдинми ёкя кейинми эканида икки хил ривоят

бор: Абу Ҳанифа билан Абу Юсуф (рх.)лар наздида 2 рақъат суннатдан кейин, Имом Муҳаммад (рх.) наздида эса, ундан олдин ўқилади. Фатво шунисига берилган.

«Оламгирия», «Муҳит», «Ҳақоиқ», «ас-Сирож ал-ваҳҳож»

235-ФАТВО

Суннат намозларини ҳақ деб эътиқод қилган ҳолда ўқимаса гуноҳкор бўлади. Борди-ю, уларни ҳақ деб билмай, инкор этган ҳолда тарк этса, кофир бўлади.

«Оламгирия», «Муҳитп»

236-ФАТВО

Асрдан олдин ҳамда хуфтан намозининг фарзидан олдин ва кейин 4 рақъатдан нафл намозлари мавжуддир.

«Мухтасар», «Канз», «Оламгирия»

237-ФАТВО

Яна шундай намозлар борки, уларни ўқиш фарз ҳам, вожиб ҳам, суннат ҳам эмас, балки мазҳаб шиз бўйича ихтиёрий нафл намозларидир. Уларни вақти бемалол кишилар ўқиса савоб, ўқимаса гуноҳи йўқ. Улар асосан қуйидаги намозлардир:

1. "Чошгоҳ намози". Унинг энг ками 2 рақъат, кўпи 12 рақъат бўлиб, вақти Қуёш чиқиб, бироз қўтарилган пайтидан то пешин вақти киргунга қадар давом этади.

2. "Таҳийяи масжид". У 2 ёки 4 рақъатли намоз бўлиб, бирор масжидга кирганда масжид ҳурмати учун ўқиладиган саломлашиш намозидир. Бомдод ва аср намозларидан кейин масжидга кирган киши уни ўқимади, балки тасбеҳ, таҳлил ва салавот ўқиса ҳам масжид ҳаққини адо этган бўлаверади. Шунингдек, масжидга фарз намозини ўқиш ниятида кирган киши ҳам "таҳийя" ўқимади. Яна, бир кунда бир масжидга кўп марта кирса ҳам бир марта "таҳийя" ўқиса кифоядир.

3. "Шукри вузу". У таҳорат қилгандан кейин ўқиладиган шукрона намозидир.

4. "Истихора намози". У бирор муҳим ишни қилиш ёки қилмаслиқда иккиланиб қолган киши ўқийдиган намоздир. Бунинг учун хуфтан намозидан кейин ухлашдан олдин икки рақъат истихора намфини ният қилиб ўқийди. Тушида Аллоҳнинг изни билан қайси йўл унинг учун фойдали экани аён бўлади.

5. "Ҳожат намози". У ҳам 2 рақъат бўлиб, бирор ҳожатни раво қилишики Аллоҳдан умид қилган ҳолда ўқилади.

6. "Таҳажжуд", яъни тунги намоз. У тунда уйқудан бедор бўлган ҳолда ўқиладиган намоз бўлиб, энг ками 2, кўпи 8 рақъатдир.

7. "Тасбеҳ намози". У 4 рақъат бўлиб, биринчи рақъатда "Субҳонакаллоҳумма..."дан кейин "Субҳоналлоҳи валҳамду лиллоҳи вало илоҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар" жумлаларини 15 марта ўқийди. Сўнгра "Азу..."дан кейин "Фотиҳа" сураси билан "Такосур" сурасини ўқийди. Сўнгра рукуъда мазкур жумлаларни 10 марта ўқийди. Қиёмга турганда ҳам уларни 10 марта, ҳар саждада 10 марта, икки сажда орасида ҳам 10 марта ўқийди. Кейинги 3 рақъатни ҳам худди шу тариқа ўқийди. Фақат бу рақъатларда "Аср", "Кофирун" ва "Ихлос" сураларини "Фотиҳа"дан кейин замсура сифатвда ўқийди. "Тасбеҳ намози"нинг вақти пешиндан олдиндир.

8. "Татаввуъ намозлари". Улар кеча ва кундузнинг хоҳлаган соатида хоҳлаган миқдорида бўш вақтларда ўқилиши мумкин бўлган намозлардир.

«Оламгирия», «Фатҳул Қадир», «ал-Баҳр ар-роиқ», «Муҳит», «Мужарот», «Мухтасар», «Жомеур-румус», «Темиртоший», «ал-Фатҳ ар-Раҳмоний»

238-ФАТВО

Нафл намозларни имкони борича жамоат жойларида ва масжидларда ўқимаслик, балки ўз уйида ёки хилват жойларда ўқишга ҳаракат қилиш, риёкорлик аралашиб қолишига йўл қўймаслик лозим бўлади. Фарз намозларидан кейин ўқиладиган суннат намозлари эса, фарз ўқилган масжидда ўқилиши керак. Лекин суннат намозлар фарз ўқилган жойдан бир қадам бўлса ҳам бошқа жойга ўтиб ўқилиши лозим. Бу имомга ҳам тегишлидир. Нафл намозини сафда туриб ўқиш ўта макруҳ ишлардан саналади.

«Оламгирия», «Кофий», «Ниҳая»

239-ФАТВО

Бомдоднинг 2 рақъат суннати ва пешиндан олдинги 4 рақъат суннатни ўқигандан кейин савдо-сртиқ, ейиш-ичиш каби ишларни қилса, ўқиган суннат намозлари кўйиб кетади. Уларни қайта ўқиши керак бўлади. Бир луқма овқат ёки бир қултуад сув истеъмол қилиш афв этилади.

«Оламгирия», «Хулоса»

240-ФАТВО

Фарз намозидан кейинги суннатни ўқимай туриб гапириб қўйса, айрим фуқаҳолар наздида суннат намози соқит бўлади. Яъни, ўқигани билан фарздан кейин ўқилган суннат ўрнига ўтмайди. Ўтган тақдирда ҳам ўртада гапириб қўйгани учун савоби камаяди.

«Оламгирия», «Ниҳоя»

241-ФАТВО

Нафл намозларида тик туришга қодир бўла туриб, ўтириб ўқишликнинг кароҳияти йўқ. Шунингдек, намозни тик турган ҳолда бошлаб, сўнгра беузр ўтириб олса ҳам Абу Ҳанифа (рх.) наздида зарари йўқ. Яна, нафлни ўтирган ҳолда бошлаб, сўнгра тик туриб олса ҳам кароҳияти йўқ.

«Оламгирия», «Мажмаул-бахрайн», «Муҳит»

242-ФАТВО

Нафл намозини тик туриб ўқишга чарчайдиган бўлса, ҳассага ёки деворга суяниб ўқиса ҳам зарари йўқ. Нафл намозларини узрсиз имо-ишора билан ўқишга рухсат йўқ.

«Оламгирия», Ҳуссомийнинг «ал-Жоме ас-сағир»и, «Татархония»

243-ФАТВО

Нафл ёки фарз намозида узр сабабли ўтириб ўқимоқчи бўлса, қироат пайтида икки тиззасини тиккалаб, қўллари билан оёқларини қучоқлаб олган ҳолда ёки чордана қуриб ўтирган ҳолда ўтириши мумкин. Лекин имкони борича "ташаҳхуд" ўқиётган ҳолатидек (чўкка тушиб) ўтиргани яхшидир.

«Оламгирия», «Татархония», «Ҳидоя»

244-ФАТВО

"Татаввуъ" намозини ўтирган ҳолда бошлагач, қироатдан сўнг ўрнидан туриб қиёмдан рукуъ қилмоқчи бўлса, қиёмда ўқиш учун қироатдан гогина қолдиради. Лекин бундай қилиши шарт эмас. Утириб ўқувчи одам қиём савобига қисман бўлса-да эға бўлиши учун турганда қоматини рост тутиши шарт.

«Оламгирия», «Хулоса»

245-ФАТВО

Бир масжидда икки марта таровеҳ намозининг ўқилиши макруҳ ҳисобланади. Агар иккинчи

марта ўқишни хоҳласалар, жамоат ҳолатида эмас, балки якка-якка ўқилади.

«Оламгирия», «Қозихон», «Татархония»

246-ФАТВО

Бир кишининг икки масжидда таровеҳ намозига тўлиқ ҳолда имомлик қилиши жоиз эмас. Аммо оддий намозхон икки масжидга қатнаб, таровеҳни икки жойдаги имомларга иқтидо қилиб ўқиши мумкин. Бунда витр намозини бирида ўқиган бўлса, иккинчисида ўқимайди.

«Оламгирия», «Муҳит», «Музмарот»

247-ФАТВО

Агар уйда хуфтан, таровеҳ ва витр намозларини ўқиб олиб, бошқа жойдаги жамоатга имомлик нияти билан таровеҳ ўқиб берса, бу имом учун макруҳ, қавм учун макруҳ эмас.

«Оламгирия»

248-ФАТВО

Таровеҳ намозига имомлик қилиш икки кишига тўғри келиб қолса, икки рақъат саломидан кейин эмас, балки 4 рақъат саломидан кейин ўрин алмашиш мустаҳабдир,

«Оламгирия»

249-ФАТВО

Таровеҳга кеч келган ккши қолган таровеҳининг қазосини ўқиб олай деса, витрга иқтидо қилишдан ҳам қолади. Бундай ҳолатда оддин витрни, сўнгра улгурмаган таровеҳ рақъатларини ўқийди.

«Оламгирия», «Қозихон»

250-ФАТВО

Хуфтандак кейинги 2 рақъат суннатни ўқимай келиб, таровеҳ имомига ўша суннат нияти билан иқтидо қилса, жоиз ҳисобланади.

«Оламгирия», «Қозихон»

251-ФАТВО

Таровеҳнинг биринчи рақъати олдидан қилган нияти 20 рақъатнинг охиригача кифоя қилади; ҳар 2 рақъат учун ниятни янгилаш шарт эмас.

«Оламгирия», «Қозихон», «Сирожия»

252-ФАТВО

Таровеҳда "Аттаҳийёт"дан кейинги салаватлар ҳам ўқилади. Мабодо имом салаватдан кейинги дуони ўқиш қавмга малол келаётганини сезса, уни тарк этиши мумкин.

«Оламгирия», «Ниҳоя»

253-ФАТВО

Таровеҳ ва бошқа намозларда имомнинг тез қироат қилиши, арконларни шошилинич бажариши макруҳдир. Қироатни "тартил" билан, яъни дона-дона қилиб ўқиш тавсия этилади. Лекин қироатни узундан узоқ қилиб, қавмни масжиддан бездириб қўймаслик керак. Зеро, узун қироатдан кўра жамоатнинг кўп бўлгани афзалдир.

«Оламгирия», «Сирожия», «Муҳит»

254-ФАТВО

Таровеҳ намозида Қуръони каримни бир марта хатм қилиш суннатдир. Хатмни ойнинг 27-

кечасида, яъни "Лайлатул-қадр" кечасида тугатиш лозим. 21-нчи ёки ундан олдинги кечаларда тугатиш макруҳдир. Зеро, машойихларимиз Қуръони карим оятларини 540 рукуъга тақсимлаб чиққанлар ва мусхаф саҳифаларининг ҳошияларига рукуъга далолат қилувчи белгиларни ёзиб қўйишни жорий қилганлар. Ҳар кеча 20 рақъатдан ўқилганида 27-кечада 540 марта рукуъ қилинган бўлади.

«Оламгирия», «Қозихон», «Муҳит»

255-ФАТВО

Қуръони карим хатми "Лайлатул-қадр" кечасида ёки ундан олдин тугатилган бўлса ҳам, қолган кечаларда таровеҳ ўқиш тўхтатилмаслиги лозим. Акс ҳолда макруҳ иш қилинган бўлади.

«Оламгирия», «ас-Сирожул-вахҳож»

256-ФАТВО

Бомдод ёки шом намозининг фарзини якка ҳолда ўқиётганида жамоат намози барпо бўлиб қолса, қаралади: агар энди бир рақъат ўқиган бўлса, дарҳол намоздан чиқиб имомга иқтидо қилади. Борди-ю, иккинчи рақъатда бўлса, қаралади: агар сажда қилмаган бўлса. намозини кесиб, жамоатга қўшилади. Борди-ю, сажда қилган бўлса, намозини охирига етказаверади. Лекин имомга нафл нияти билан иқтидо қилмайди. Зеро, бомдоддан кейин нафл ўқиш макруҳ бўлганидек, шомдан кейин ҳам уч рақъатли нафл ўқиш бидъат ҳисобланади. Мабодо иқтидо қилса, бир рақъат қўшиб тўрт рақъат қилиб қўяди. Зеро, имомга мувофиқ бўлишдан кўра, суннатга мувофиқ иш қилиш яхшироқдир.

«Оламгирия», «Табйин», «Муҳит»

257-ФАТВО

Агар пешиннинг фарзини якка ҳолда бошлаганда жамоат барпо бўлиб қолса, қаралади: агар биринчи рақъатда бўлиб, ҳали сажда қилмаган бўлса, намозни келган жойидан тўхтатиб, имомга иқтидо қилади. Агар сажда қилган бўлса, яна бир рақъат қўшиб тугатиб, сўнгра жамоатга қўшилади.

Шуни билиб қўйиш керакки, жамоатга такбир (иқомат) айтилган пайтда пешиннинг фарзини энди бошлаган одам дарров намозини кесмаслига лозим. Балки, то имом келиб» таҳрима такбирини айтгунга қадар икки рақъатни тугатиб қўйиши лозим.

«Оламгирия», «Ҳидоя»

258-ФАТВО

Пешин фарзидан уч рақъат якка ҳолда ўқигандан кейин жамоат барпо бўлиб қолса, албатта, тўртинчи рақъатни ҳам ўқиб, сўнгра имомга нафл нияти билан иқтидо қилади. Фақат аср намозидан кейин бундай қилинмайди. Аммо учинчи рақъат саждасини қилмаган бўлса, хоҳ дарҳол ўтириб салом бериб тугатади, хоҳ тик турган жойида таҳрима такбирини айтиб, имомга иқтидо қилаверади. Тик турган ҳолда салом бермайди. Лекин баъзи фуқаҳолар бир томонига салом беради, деб таъкидлаганлари нақл қилинган.

«Оламгирия», «Табйин», «Муҳит»

259-ФАТВО

Бомдоднинг икки рақъат суннатини ўқимаган одам имомни фарз намозидан топса, қарайди: агар суннатни ўқиса, фарздан бир рақъатга улгурадиган бўлса, сафдан узоқроқ жойда суннатни ўқиб олиб, сўнгра имомга иқтидо қилади. Чамасида бир рақъатга ҳам улгурмайдиган бўлса, суннатни тарк этиб, фарзни ўқиш билан кифояланади. Суннатининг қазоси ўқилмайди. Унинг қазоси фақат фарзи билан бирга тарк этилган тақдирдагина ўқилади. Бомдод суннатидан бошқа суннатларнинг қазоси асло ўқилмайди.

260-ФАТВО

Уламолар ижмоъ қилганларки, имомга кеч келиб иқтидо қилган киши таҳрим такбирини айтиб бўлгунича имом рукуъга кетса, у имомдан кейинроқ рукуъ қилса ҳам шу ракъатни топган бўлади. Аммо имом рукуъдан бошини кўтарган пайтда ("қавма"да) иқтидо қилган бўлса, шу ракъатни топмаган бўлади.

«Оламгирия», «ал-Баҳр ар-роиқ»

261-ФАТВО

Ўқилмай тарк этилган фарз намозларининг қазоси фарз, вожиб намозларининг қазоси вожиб, суннат намозларининг қазоси суннатдир, гарчи улар қасддан ёки саҳван ёхуд ухлаб қолиб адо этилмаган бўлса ҳам, шунингдек, улар оз ёки кўп миқдорда бўлса ҳам. Илло, суннат намозларининг қазоси ўқилмаса ҳам кечирилиши умид қилинади.

«Оламгирия»

262-ФАТВО

Мажнун бўлган киши зиммасига соғайгач, мажнунлигидаги ва ундан оддинги соғ пайтидаги тарк этган намозларининг қазоси лозим эмас. Шунингдек, муртадлик пайтида ўқимаган намозлари, имон келтирган, лекин намоз фарзлигини билмай ўгказган кунларидаги намозлар қазоси ҳам ўқилмайди. Яна, беҳушлиқдаги ва бир кеча ва кундуздан ортиқ имо-ишора билан ҳам ўқиёлмаган намозларининг қазоси ҳам ўқилмайди.

«Оламгирия»

263-ФАТВО

Сафарда ўқилмай қолган намозларнинг қазоси сафардан кейин ҳам қаср, яъни икки ракъат ўқилади, Ўз ватанида ўқилмай қолган намозларнинг қазоси сафарда бўлса ҳам қасрсиз тўлиқ ўқилади.

«Оламгирия»

264-ФАТВО

Қазо намозларини уч вақтдан ташқари барча қулай бўлган пайтларда ўқиш мумкин. Уч вақт — бу Қуёшнинг чиқиш, унинг қиём (туш)га келган ва ботиш пайти. Бу пайтларда ҳеч қандай намоз ўқилиши мумкин эмас.

«Оламгирия», «ал-Баҳр ар-роиқ»

265-ФАТВО

Қазо намози жамоат билан ўқилса, учта жаҳрия намозларида (бомдод, шом, хуфтанда) имом қироатни жаҳрий ўқийди. Якка ўқиган кишининг қироати хусусида уч хил фатво бор: ихтиёри ўзида, жаҳрий ўқиш, махфий ўқиш.

«Оламгирия», «Заҳирия», «Мухтасар»

266-ФАТВО

Вақтия намозлари билан қазо намозлари ўртасида тартиб риояси шартдир. Яъни қазо намози ўқилмагунича вақтия намоз ўқилиши мумкин эмас. Шунингдек, 5 вақт фарзи билан витр ўртасида ҳам тартиб шарт. Масалан, витр намозини ўқимагани эсида туриб, бомдод ўқиса, дуруст бўлмайди. Унутиш узр ҳисобланади.

«Оламгирия», «Муҳит», «Шарҳи Виқоя», «Қозихон»

267-ФАТВО

Пешин намозини эсида йўқ таҳоратсиз ўқигач, аср намозини таҳорат қилиб ўқигандан кейин эсига тушса, пешинни ўзини қайта ўқийди. Зеро, пешин унутиш узридан ҳисобланиб, тартиб соқит бўлади. Лекин Арафотда арафа кун шундай ҳолат юз берса, пешинга қўшиб асрни ҳам қайта ўқийди. Зеро у ерда ўша кун аср пешинга тобедир.

«Оламгирия», «Муҳит»

268-ФАТВО

Ўқилмай қолган намозлар сонининг кўплиги уларнинг ўртасидаги тартибни соқит қилади. Масалан, "бир ойлик намоз қазосини ўқишда дастлаб 30 та бомдод, сўнгра 30 та пешин ва ҳоказо бошқаларини ҳам шу каби ўқиса жоиздир. Казо намозлар ўқилиб, охири 6 тадан кам қолган тақайда ҳам тартиб тикланмай туради. Бу Абу Ҳафси Кабир (р.х.)нинг фатвосидир.

«Оламгирия», «Муҳит», «Хулоса»

269-ФАТВО

Агар бир ойлик намозларни ўқимаган бўлса, сўнгра уларнинг қазосини ўқимасдан бир муддат вақтийя намозларни ўқиб юраверган бўлса, баъзи фуқаҳолар жоиз эмас, десалар, бошқалари жоиз, деганлар. Фатво жоизлигига берилган.

«Оламгирия», «Кофий»

270-ФАТВО

Аср намозини кеч ўқиган одамга Қуёш ботгандан кейин бирор киши иқтидо қилса, қаралади: агар имом муқим, муқтадий мусофир бўлмаса, иқтидоси дуруст бўлади.

«Оламгирия», "Ятима", «Татархония»

271-ФАТВО

Шофий мазҳабига мансуб одам ҳанафий мазҳабига ўтгандан кейин қазоси ўқилмаган олдинги намозларини ҳанафий мазҳабига мувофиқ равишда ўқийди.

«Оламгирия», «Хулоса»

272-ФАТВО

Ғайридин одам ўз юртида ислонни қабул қилган бўлса-ю, лекин намоз, рўза каби шариат кўрсатмаларини билмагани учун бажармаган ҳолда ўлиб кетса ёки мусулмонлар яшайдиган юртга кўчиб келса, унинг зиммасига мазкур ибодатларнинг қазоси юклатилмаган бўлади.

Ҳасан ибн Зиёд (р.х.)нинг Абу Ҳанифа (р.х.)дан қилган ривоятига кўра, ислонни қабул этган ғайридинга мусулмонлардан икки эркак ёки бир эркак билан икки аёл киши шариат кўрсатмаларидан хабар бермагунича унинг зиммасига ҳеч нарса лозим бўлмайди.

«Оламгирия», «Қозихон», «Муҳит»

273-ФАТВО

Умр бўйи ўқиган фарз намозларини эҳтиёт юзасидан қайта ўқимоқчи бўлса, уларда камчилик ва макруҳ амаллар бўлгани учун деб ният қилиши ва бомдод билан аср намозларидан кейин ўқимаслиги лозим. Зеро, мабодо олдинги намози қабул бўлган бўлса, кейинги ўқиган намози нафл ҳисобланади. Мазкур икки вақтда эса, нафл намозининг ўқилиши макруҳ саналади. Мазкур ният билан иккинчи марта ўқилган намоз нафлга айланиб қолиш эҳтимоли бўлгани учун унинг барча рақъатларида замсура ўқилади.

«Оламгирия», «Музмарот», «Захирия»

274-ФАТВО

Зиммасида қазо намозлари бўлган киши нафл намозлари билан машғул бўлиш ўрнига ўша намозларни ўқишга ҳаракат қилгани яхшидир. Лекин суннат намозлар, чошгоҳ намози, тасбиҳ намози ва ҳадисларда тарғиб этилган, маълум сура ва зикрларни ўқиш тавсия қилинган нафл намозлар бундан мустаснодир. Қазо намозларни масжидда, жамоат жойларида эмас, балки ўз уйида ўқишга ҳаракат қилиши керак.

«Оламгирия», «Музмарот», «Важиз»

275-ФАТВО

Зиммасида қазо намозлари бор киши ўлими олдидан намозлари бадалига каффорат (жарима, фидя) беришни меросхўрларига васият қилиб кетган бўлса, ҳар бир намоз учун ярим соъ, яъни 2 кг. буғдой, бир кунлик рўза учун ҳам шу миқдорда буғдой марҳумнинг қолдирган меросининг учдан биридан ажратиб берилади. Агар мерос қолдирмаган бўлса, ҳийлаи шаръий йўли билан каффорат адо этилиши мумкин. Бунда меросхўрлар буғдойни қарз олиб, мискинга беришади. Мискин уни яна уларга қайтариб ҳадя қилади. Улар бу ишни яна такрорлайдилар. Шундай қилиб, то қазо намоз ва рўзаларининг каффорати тўла "адо" этилгунича мазкур "даврани давом этдирадлар.

«Оламгирия», «Хулоса»

276-ФАТВО

Зиммасида қазо намозлари бор киши васият қилмаган бўлса ҳам меросхўрлари ўз ихтиёрлари билан фидяни адо этишлари мумкин.

Каффоратнинг ҳаммасини битта фақир ёки мискинга бериш мумкин. Қасам, зиҳор (аёлини ўз онасининг аъзоларидан бирига тенглаштириш йўли билан никоҳга футур етказиш) ва рўза каффорати бир кишига эмас, балки белгиланган ададнинг ҳаммасига тақсимланиши керак.

«Оламгирия», «Хужжа»

277-ФАТВО

Намоздаги вожиб саналган амаллардан бирортаси саҳван, яъни унутилиб тарк этилса, намоз охирида бир "ташаҳхуд", бир салом ва икки сажда қилиш билан нуқсон ёпилади. Бу сажда "саждаи саҳв" деб аталади.

Масалан, "Фотиҳа" сурасидан кейин замсура ўқишни унутиб, рукуъга кетган бўлса, дарҳол қиёмга қайтиб, сурани ўқийди ва қайта рукуъ қилиш билан давом этади ҳамда намоз охирида саждаи саҳв қилади.

«Оламгирия», «Татархония»

278-ФАТВО

"Фотиҳа" сурасидан олдин "Аттаҳийёт"ни ўқиб қўйса, саждаи саҳв қилмайди. "Фотиҳа"дан кейин ўқиб қўйса қилади. Зеро, замсура ўқиш ўрнига бошқа нарса ўқиш билан вожиб амални кечиктирган бўлади. "Фотиҳа"дан олдин эса, сано ўқиладиган маҳалдир. Фарз намозининг учинчи, тўртинчи ракъатларида "Аттаҳийёт" ўқиб қўйса, саждаи саҳв қилмайди.

«Оламгирия», «Табйин», «Муҳит»

279-ФАТВО

"Аттаҳийёт"дан кейин "Фотиҳа" сурасини ўқиб қўйса, саждаи саҳв қилмайди. "Аттаҳийёт" ўрнига "Фотиҳа"ни ўқиб қўйса сажда қилади. "Фотиҳа"дан кейин "Аттаҳийёт"ни ўқиса ҳам барибир саждаи саҳв қилади. Бу Абу Ҳанифа (р.х.)дан қилинган ривоятдир.

«Оламгирия», «Воқеот ан-Нотифий»

280-ФАТВО

Биринчи қаъдада "Аттаҳийёт"ни такроран ўқиб қўйса, саждаи саҳв қилади. Зеро, бунда рукн, яъни қиём таъхир бўлди. Охириги қаъдада такроран ўқиб қўйса, саждаи саҳв қилмайди. Зеро, бу мақом намознинг охири бўлиб, намозхон хоҳишига қараб ҳар қанча салавот ва дуоларни ўқиб, сўнгра ўз ихтиёри билан намоздан чиқадиган маҳаддир.

«Оламгирия», «Табйин», «Музмарот»

281-ФАТВО

"Аттаҳийёт"ни ўқишни унутиб, салом бергандан кейин эсига келса, дарҳол уни ўқиб, саждаи саҳв қилади. Бу Абу Ҳанифа билан Абу Юсуф (рх.)ларнинг сўзларидир.

«Оламгирия», «Муҳит»

282-ФАТВО

Қиёмга туриш керак пайтида ўтириб олса ёки аксинча, ўтириш керак пайтида туриб кетса, саждаи саҳв қилиш вожиб бўлади. Бунда эсига тушган пайтда ерга ёки қиёмга яқин экани эътиборга олинади. Масалан, қаъдага ўтиришни унутиб, туриб кетаётганда эсига тушса, қарайди: агар ерга яқин бўлса, ўтириб олади ва охирида саждаи саҳв қилади. Борди-ю, қиёмга яқин бўлса, туриб кетиб, бунда ҳам саждаи саҳв қилади.

Ерга яқин ёки узоқ бўлшяни инсоннинг белидан пастки қисмига нисбатан белгилаганлар. Масалан, пастки қисми оёқлари билан тик ҳолатда турган бўлса, қиёмга, тик ҳолатда бўлмаса ерга яқин деб ҳисоблаганлар.

Бир ривоятда айтилишича, икки тиззаси узра турганда эсига келса, қайтиб ўтиради ва охирида саждаи саҳв қилади. Бунда ҳар икки қаъда баробардир. Абу Юсуф (рх.)дан қилинган ривоятга кўра, икки тизза ердан кўтарилмаган бўлса, қайтиб ўтириб олаверади, саждаи саҳв қилмайди.

«Оламгирия», «Қозихон», «Табйин», «Кофий»

283-ФАТВО

Саждаи саҳв жумъа, икки ҳайит намозлари, фарз ва нафлларнинг ҳаммасида қилиниши керак. Лекин машойихларимиз фитнага сабаб бўлмасин деган мақсадда жумъа билан икки ҳайит намозларида саждаи саҳв қилинмаслигини лозим топганлар.

«Оламгирия», «Музмарот», «Муҳит»

284-ФАТВО

Агар намозда "Аувзу..." ёки "Бисмиллоҳ..." ёхуд "Омин"ни жаҳрий айтиб қўйса, саждаи саҳв вожиб оўлмайди.

«Оламгирия», «Қозихон»

285-ФАТВО

Бомдод фарзининг охиридаги қаъдага ўтиргач, эсида йўқ учинчи ракъатга туриб кетиб сажда қилгандан кейин эсига келса, тўртинчи ракъатни қўшиб қўймайди. Зеро, бомдоддан кейин нафл йўқ. Аммо, икки ракъатдан кейин ўтирмай учинчи ракъат саждасини қилиб қўйган бўлса, намозни қайта ўқийди.

«Оламгирия», «Табйин», «ал Бахр ар-роиқ»

286-ФАТВО

Бомдод фарзидан олдин икки ракъат суннатдан бошқа нафллар макруҳ. Лекин аср намозидан олдин нафл ўқиш макруҳ бўлмагани учун асрнинг охириги қаъдасида ўтирмай туриб кетиб, бешинчи ракъатга сажда қилиб қўйса, яна бир ракъат қўшиб олти ракъатли нафлга айлантириб қўйиб, сўнгра асрни қайта ўқиб олади.

«Оламгирия», «Табйин»

287-ФАТВО

Рамазон ойида витрни жамоат билан ўқиладиганда имом қироатни махфий ўқиб қўйса, саждаи саҳв қилиш вожиб бўлади.

«Оламгирия», «Татархония»

288-ФАТВО

Қуръони каримда бизнинг ҳанафий мазҳабимиз бўйича 14 та сажда ояти бўлиб, улардан қайси бири тиловат қилинса, ўқиганга ҳам, эшитганга ҳам битта сажда қилиб қўйиш вожиб бўлади. Ўқиганда ўзи ёки якин турган киши эшитган бўлиши шарт. Лаблари қимирлагани билан овоз чиқмаса сажда вожиб бўлмайди. Шунингдек, мусулмон бўлмаган одам, мажнун, норасидалар, ҳайз ва нифосдаги аёллар ўқиса ҳам сажда қилинмайди.

«Оламгирия», «Хулоса», «Зоҳидий»

Изоҳ:

Сажда оятини адо этиш учун таҳорат билан қиблага юзланган ҳолда "Аллоҳу акбар" деб қиёмдан саждага боршади. Такбирни қўлларини кўтармасдан айтади. Саждада уч марта тасбиҳ айтгач, "Аъюҳу акбар" деб бошини саждадан кўтаради.

289-ФАТВО

Сажда оятини ўқимай ёзган кишига сажда қилиш вожиб бўлмайди.

«Оламгирия», «Қозихон»

290-ФАТВО

Сажда оятининг форс тилидаги гаржимасини ўқиганга ҳам, эшитганга ҳам сажда вожиб бўлади.

«Оламгирия», «Хулоса»

291-ФАТВО

Қулоғи кар одам сажда оятини ўқиса, ўзи эшитмаса ҳам сажда вожиб бўлаверади. Ҳарфма-ҳарф ҳижжалаб ўқиган одамга сажда вожиб бўлмайди.

«Оламгирия», «Хулоса», «Сирожия»

292-ФАТВО

Имом сажда оятини ўқиса, ўзи ҳам, эшитгану эшитмаганлар ҳам сажда қиладилар. Лекин имом махфий қироат қилинадиган намозларда сажда оятини қироат қилмаслиги мустаҳабдир.

«Оламгирия»

293-ФАТВО

Намозда ўқилган сажда ояти учун намоз ичида сажда қилинмаган бўлса, намоз ташқарисида унинг қазоси йўқдир. Тарки вожиб қилгани учун гуноҳкор бўлади. Бунинг учун истиғфор айтишдан ўзга чора йўқдир.

«Оламгирия», «Сирожия», «Кофий»

294-ФАТВО

Намоз ичида сажда оятини ўқиб, сажда қилгандан кейин намозни салом билан тугатиб, турган жойида ўша оятни қайта ўқиса, яна бир марта сажда қилиши керак бўлади. Баъзи уламолар саломдан кейин гапириб қўйган бўлса деб шарт қўйган эканлар. Борди-ю, намоз ичида ояти саждани ўқиб, сажда қилмай салом бергандан кейин яна ўша оятни ўқиса, битта

сажда кифоя қилади.

«Оламгирия», «Қозихон»

295-ФАТВО

Сажда оятини адо этиш учун ўрнидан туриб, қиёмдан саждага бориш, саждадан кейин ҳам ўрнидан тик туриб, сўнгра ўтириш мустаҳаб амаллардандир. Сажда ниятини дилида қилади, тилида "Аллоҳга тиловат саждасини қиляпман" деб қўйса кифоя.

«Оламгирия», «Заҳирия», «ас-Сирож ал-ваҳҳож»

296-ФАТВО

Намоздан ташқарида сажда оятини ўқиса, дарҳол сажда қилиш шарт эмас, балки қачон сажда қилса ҳам қазо эмас, адо ҳисобланаверади, Аммо, намоз ичида сажда оятини ўқиса, дарҳол сажда қилиши керак бўлади. Сажда қилмай қироатни чўзиб юбориб, сўнгра сажда қилса, қазосини бажарган бўлади. Айрим фуқаҳолар наздида уч оят ёки ундан ортиғи қироатни чўзганидир.

«Оламгирия», «Фиёсия», «Татархония», «ал-Баҳр ар-роиқ»

297-ФАТВО

Қироат қилганда сажда оятини қолдириб ўқиш макруҳдир. Агар сажда оятидан олдинроқ жойда тўхтатса ёки фақат сажда оятини ўқиш билан кифояланса макруҳ эмас. Лекин бошқа оятлардан ҳам қўшиб ўқишлик мустаҳабдир.

«Оламгирия». «Мухтпасар», «Қозихон»

298-ФАТВО

Сажда оятини одамлар эшитадиган жойда ўқишга тўғри келиб қолса, қарайди: агар улар сажда қилишга тайёр бўлиб, уларга машаққат туғдириб қўймаслигини билса, овозини чиқариб ўқиса бўлаверади. Аммо, улар таҳоратсиз бўлишса ёки эшитсалар-да, сажда қилмасликлари мумкин эканини билса ёхуд таҳоратли бўлсалар ҳам сажда қилиш ўша пайтда уларга малоллик пайдо қилишини билса, махфий ўқиши лозим бўлади.

«Оламгирия», «Хулоса»

299-ФАТВО

Бир жойда битта сажда оятини кўп марта такроран ўқиса ҳам бир марта сажда қилиш вожиб бўлади. Бир жойда 14 та сажда оятидан нечтасини ўқиса, ўша миқдорда сажда қилиш вожиб бўлади. Эшитувчи нечта жойда эшитганига ва неча хил сажда оятини эшитганига қараб сажда қилади.

«Мухтасар ал-Виқоя»

300-ФАТВО

Шукр саждаси хусусида мужтаҳидларимиз ихтилоф қилганлар. Яъни бирор неъматга эришганда, фарзанд ёки набира кўрганда, йўқолган нарсаси топилганда, дардидан шифо топганда, кутган кишиси сафардан соғ-саломат келганда, бирор ташвишидан фориг бўлганда ва ҳоказо хурсандчилик соатларида Аллоҳга шукрона қилиш мақсадида битта сажда қилиб қўйишни Абу Ҳанифа (рх.) кераги йўқдеб санаганлар. Аммо Абу Юсуф билан Имом Муҳаммад (рх.)лар уни савобли ишлардан деб ҳисоблаганлар. Уламолар шунга фатво берганлар.

«Оламгирия», «Татархония», «ас-Сирож ал-ваҳҳож»

Китобнинг кейинги қисмларида намозга доир фатволарнинг давоми, закот, рўза, ҳаж,

эмикдошлик, никоҳ, талоқ, қасам, савдо-сотик, фоиз, омонат сақлаш, талон-тарож қилиш, гаровга қўйиш, кафиллик, ҳавола, ваколат, ширкат, қўшма тижорат, деҳқончилик, сувдан фойдаланиш, қўриқ ер очиш, вақф, кароҳият, ичкиликлар, ҳайвон бўғизлаш, қурбонлик, ов, топиб олинган нарсалар, бедарак кетган одам, қозилик, гувоҳлик бериш, иқрор бўлиш, даъвогарлик, сулҳ тузиш, олий жазолар, ўғрилиқ, жиҳод, жиноий ишлар, хун тўлаш, зўрлаш, васият ва бошда турли мавзуларга доир фатволар ёзилажак, иншоаллоҳу таоло.

АЙРИМ СЎЗЛАР ИЗОҲИ

Авло — яхшироқ; лойикроқ; афзалроқ.

Аврат — кўздан махфий тутилиши ва намозда ёпиқ туриши фарз қилинган аъзо. Эракк кишининг аврати — киндиги остидан тиззасининг остигача. Аёл кишининг аврати юзи, икки қўли, икки оёқтўпиқлари остидан бошқа ҳамма аъзолари шаръан аврат ҳисобланади. Аврат ғализа ва хафифа бўлади. Ғализа — бу инсоннинг жинсий аъзолари. Хафифа — бу аврат саналувчи бошқа аъзолар.

Валади зино — никоҳсиз туғилган бола.

Дирҳам — вазни 3,12 г танга.

Жанобат — ғул қилиш фарз бўлиб қолган ҳолат, нопоклик.

Жоииз — мумкин; рухсат этилган; ҳисобга ўтадиган.

Жунуб — ғул қилиш фарз бўлиб қолган киши.

Замсура — намозда «Фотиҳа» сурасидан кейин ўқиладиган сура.

Зиндиқ — ҳақиқий исломий эътиқоддан қайтган киши; муртад; даҳрий.

Зирних — маргимуш.

Издихом — одамларнинг гавжум бўлиб, бир-бирларига халақит бериб туриши.

Истибро — пешобдан кейин кесак, туалет қоғози каби намликни ўзига тортадиган нарсалар билан пешоб қрлдиғини қуритиш (46-фатвога қаранг).

Истинжо — катта ва кичик таҳорат ушатгандан кейин кесак ёки бошқа нарсалар билан тозаланиш. Шундан кейин сув билан ювиш ҳам истинжо дейилади.

Иқтидо — эргашиш; намозда имомга эргашиб ўқиш.

Ихтилоф — қарама-қаршилиқ; бир-бирига зид фикрда бўлиш; низо.

Кароҳат — хунук кўриниш; нуқсон; номаъқуллик.

Мадий — баъзи кишиларда сийгандан кейин чиқадиган ёпишқоқ суюқлик.

Мазий — эр-хотин бир-бири билан суркалишганда олат ва фарждан чиқадиган суюқлик. У билан ғул фарз бўлмайди. Лекин таҳорат кетади. Аммо уйқудан уйғонган киши авратида ёки ўриндиғида мазий кўрса ҳам ғул вожиб бўлади.

Маний — одатда жинсий алоқа қилинганда ва баъзан бошқа сабаблар билан олат ва фарждан шаҳват (лаззат) билан тез чиқадиган қуюқ модда (сперматазоид). У билан ғул қилиш фарз бўлади.

Макруҳ — хунук саналган, номаъқул иш. Таҳорат, намоз, рўза каби ибодатларда макруҳ иш қилинса ибодат бузилмайди, лекин у нуқсонли ва савоби камиган бўлиб қолади. Ёйиладиган ва ичиладиган нарсаларда макруҳ — ҳаром билан ҳалол ўртасидаги ҳукм.

Масбуқ — намозга кеч келиб имомга иқтидо қилган киши.

Масҳ — силаш; таҳоратда қўлларни сув билан намлаб бошни ва пояфзални силаш. Баъзан жароҳат ва унга ўралган матоҳ устидан ҳам масҳ тортилади.

Маҳраж — инсондаги ахлат ва сийдик чиқадиган икки йўл.

Маҳрам — ўрталарида никоҳ мумкин бўлмаган киши. Масалан аёл кишининг ўз отаси, ака-укаси, амаки ва тоғаси, ўғли, ўғил набираси ва ҳоказо.

Муаллиф — таълиф этувчи; асар ёзучи.

Мусанниф — ўзгаларнинг асарларидаги маълумотлардан тўплаб ижод қилувчи.

Мужтаҳид — Қуръон, Ҳадис, Ижмоъ, Қиёс ва бошқа қўшимча ислом манбаларидан мустақил равишда шаръий ҳукм чиқариб олишга илми етадиган диний олим.

Мусофир — ўз аслий ватанидан 90 км узоқликни ният қилиб сафарга чиққан киши. Унга шариат бир неча имтиёз ва енгилликлар беради. Масалан тўрт рақъатли фарз намозларни икки рақъат ўқийди, рўзани тутмай, кейин қазосини тутади ва ҳоказо.

Муқим — сафарга чиқмай, ўз ватанида яшаётган киши; мусофирнинг зидди.

Муқтадий — имомга иқтидо қилиб намоз ўқувчи киши.

Нажас, најосат — нопок нарса; инсон ва ҳайвонларнинг ахлат ва сийдиги; қон; йиринг каби нарсалар.

Нафл — фарзлардан ташқари ихтиёрий равишда бажариладиган намоз, рўза, ҳаж каби ибодатлар. Уларни бажарса савоб, бажармаса гуноҳ бўлмайди.

Нифас — аёлларда туққандан кейин келадиган қон. У узоғи билан қирқ кунгача келиб туриши мумкин, деб белгиланган.

Нуфасо — туққандан кейин келадиган қони тўхтамаган (чилладаги) аёл.

Палид — нопок нарса.

Рукн — намоз ва бошқа ибодатларда бажарилиши фарз қилинган амал. Масалан, намозда қиём (тик туриш), рукуъ, сажда ва ҳоказо.

Саждаи саҳв — намозда бирор вожиб амални саҳван тарк этганида, ўша нуқсонни ювиш учун намоз охирида қилинадиган икки сажда.

Салавот — намоз охирида «Аттаҳиёт»дан кейин ўқиладиган дуруд. У «Аллоҳумма солли ало Муҳаммад...» деб бошланади.

Сано - намозда қўлларни кўтариб биринчи такбирни («Аллоҳу акбар»ни) айтгандан кейин ўқиладиган тасбеҳ — «Субҳанакаллоҳумма вабиҳамдика...» деб бошланади.

Саҳван — эсдан чиқариш, қасддан қилинмаган хатолик.

Тасниф — ўзга муаллифларнинг асарларидан фойдаланиб китоб ёзиш.

Ташаҳҳуд — «Аттаҳиёт» дуосининг номи.

Таяммум — сувнинг йўқлиги ёки уни ишлатишнинг имкони бўлмаган ҳолларда тупроқ, чанг ёки ер жинсидан бўлган нарсаларга икки қўлини уриб, юзи ва қўлларининг тирсақларигача суртиб чиқиш. У таҳорат ва ғусл ўрнига ўтади.

Фарз — бажарилиши Аллоҳ томонидан буюрилган амаллар. Масалан, намоз ва унинг ичидаги қиём, қироат, рукуъ, сажда каби амаллар, закот, рўза, ҳаж ва бошқа маълум амаллар.

Фақиҳ — фикҳ (ислом ҳуқуқи) билан шуғулланувчи олим. Кўплиги фуқаҳо.

Хафифа — енгил. Масалан, Абу Юсуф (р.х.) наздида гўшти ейиладиган ҳайвонлар сийдиги, от ва сигир ахлати енгил најосатлар сирасига киради.

Шозз — нодир; кам учрайдиган; эътибордан четда қолган сўз ёки ривоят. Уни «ғариб» ҳам дейилади.

Қаъда — намозда икки ракъат ўқигандан кейин «Аттаҳиёт» ўқиш учун ва намоз охирида ўтириш.

Қиём — намозда тик туриш. У фарз амаллардан. Узрли ҳолларда ўғариб ўқишга рухсат берилган.

Ғализа — қуюқ; ашаддий. Масалан, ғализа најосат деганда инсон ва ҳайвон ахлати, қон, ароқ каби нарсалар тушунилади.

Ғарғара — сувни оғизга олиб, осмонга қараган ҳолда ҳаракатга келтириш. Бу амал томоқни обдон чайиш мақсадида таҳорат ва ғуслда бажарилади.

Ғусл — жунуб, яъни обдон ювиниши фарз бўлиб қолган кишининг оғиз-бурун ва жами баданига сув етказиб чўмилиши.

Эҳтилом — тушида жинсий алоқа қилиб манийсининг оқиб қолиши. Шундай ҳолатга тушган кишининг ғусл қилиши фарздир.

Ҳадас — таҳоратнинг синиши.

Ҳайз — аёлларнинг одатда ҳар ой кўрадиган қони. Ҳайз уч кундан ўн кунгача давом этиши белгиланган. Уч кундан кам ёки ўн кундан ортиқ келувчи қон ҳайз эмас.

Шартли қисқартма сўзлар изоҳи

(ас.) — "алайҳис-салом" ("у зотга салом бўлсин. Яъни, Аллоҳнинг раҳмати ёғилсин").

(рз.) — "разияллоҳу анҳ" ("у зотдан Аллоҳ рози бўлсин").

(рҳ.) — "раҳимаҳуллоҳ" ("у зотни Аллоҳ раҳмат қилсин").

(қс.) — "қуддиса сирруҳ" ("руҳи муқаддас бўлсин").